

Institutionen för Företagsekonomi
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Kurs: FEK 591
Ht 2003

Årsredovisningar i idrottssektorn - *en studie ur ett intressentperspektiv*

Författare:
Bengtsson, Sofia
Bergh, Peter
Bladh, Johan

Handledare:
Carlsson, Jörgen

SAMMANFATTNING

Uppsatsens titel: Årsredovisningar i idrottssektorn – en studie ur ett intressentperspektiv

Seminariedatum: 2004-02-06

Kurs: FEK 591 Magisterseminarium 10p, Redovisning

Författare: Bengtsson Sofia, Bergh Peter & Bladh Johan

Handledare: Carlsson, Jörgen

Nyckelord: Ideella, föreningar, idrottssektorn, årsredovisningar och intressenter

Syfte: Syftet med denna uppsats var att studera i vilken utsträckning externa intressenter använder idrottssektorns årsredovisningar samt att kartlägga intressenternas attityder till innehållet i årsredovisningarna.

Teoretiska perspektiv: Agenteorin och intressentmodellen visar att idrottssektorns årsredovisningsintressenter borde använda årsredovisningar samt att främsta användningsområde borde vara som kontrollverktyg.

Metod: Vår undersökning var av survey-karaktär och vi genomförde en enkätundersökning kompletterad med en fallstudie.

Empiri: Resultaten visar att majoriteten av intressentgrupper använder idrottssektorns årsredovisningar och användningsområdet är främst som kontrollverktyg. Majoriteten av intressenterna vill även se koppling mellan måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek samt en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Undersökningen visar att oavsett om intressenterna använder årsredovisningar eller ej är de av samma uppfattning om innehållet. Undersökningen visar också att medlemmarna är den intressentgrupp som inte använder årsredovisningar i lika stor utsträckning som övriga intressenter. Fallstudien visar dock att de granskade årsredovisningarna inte innehåller den önskade informationen.

Slutsatser: Vår slutsats är att förståelsen för innehållet i årsredovisningar troligen kommer att öka om kompletterande information till årsredovisningars ekonomiska del ges. Detta ökar i sin tur troligtvis användningen av årsredovisningar bland medlemmarna.

SUMMARY

Title: The athletics sector's annual reports –an essay based on the stakeholders' perspective.

Authors: Bengtsson Sofia, Bergh Peter & Bladh Johan

Advisor: Carlsson, Jörgen

Course: Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)

Date: 2004-02-06

Keywords: nonprofit, organizations, athletics sector, annual report and stakeholders.

Purpose: The reasoning behind expanding on this topic is to study to what extent the external stakeholders uses the athletics sector's annual reports as well as to gauge stakeholders attitudes towards the content of the annual reports.

Methodology: Our research was of the survey variety supplemented by a fall study.

Theoretical perspective: The Agent Theory and the Stakeholder Model shows that the athletics sector's annual report stakeholders should use the annual report and that its most important area of use should be as a control tool.

Empirical foundation: Our result show that the majority of the annual report stakeholders uses the athletics sector's annual reports and in most cases as a control tool. The vast majority of the stakeholders want to see a correlation between goal attainment and results, an explanation to the size of owner's equity and a plan of how to expand owners equity. The research shows that stakeholders expect the same content in the annual reports regardless if they use the reports or not. The fall study shows that the reviewed annual reports do not, however, contain the expected information.

Conclusions: The research also shows the members of the organization do not use the annual report to the same extent that other reviewers do. Our conclusion is that the understanding of the content of the annual reports will most likely improve if the reports are complemented with information for the financial part of the report. This in turn will most likely increase the use of the annual reports among members of the nonprofit organizations.

FÖRORD

Genom arbetets gång har vi erhållit värdefull kunskap om ideella föreningar samt fått möjlighet att ta del av experters erfarenheter inom området. Vi vill speciellt tacka Eva Törning, Redovisningsexpert på Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Jonas Grahn, Auktoriserad revisor på Öhrlings PricewaterhouseCoopers för tips och idéer till uppsatsen. Vi vill också tacka Göran Larsson, Administrativ chef på Riksidrottsförbundet, för hjälp med information om idrottssektorn i Sverige.

Tack till alla de respondenter som svarat på vår enkätundersökning.

Slutligen vill vi också tacka vår handledare, Jörgen Carlsson.

Trots hjälp och råd från ovan nämnda personer så bär vi själva ansvaret för uppsatsens innehåll och eventuella fel och brister.

Lund januari 2004

Sofia Bengtsson

Peter Bergh

Johan Bladh

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	SID
1. INLEDNING	
1.1 BAKGRUND OCH PROBLEM	1
1.2 SYFTE	2
1.3 AVGRÄNSNINGAR	2
1.4 UPPSATSENS DISPOSITION	2
2. METOD	
2.1 VETENSKAPLIG UTGÅNGSPUNKT	5
2.2 VAL AV UNDERSÖKNINGSOBJEKT	6
2.3 KAPITELSAMMANFATTNING	7
3. IDEELLA FÖRENINGAR	
3.1 ALLMÄNT	8
3.2 ASSOCIATIONSFORMEN IDEELL FÖRENING	8
3.3 LAGSTIFTNING	10
3.3.1 Allmänt	10
3.3.2 Den nya Bokföringslagen	10
3.3.2.1 När en ideell förening skall upprätta bokslut	11
3.3.2.2 Hur räkenskaperna skall avslutas	11
3.3.3 Årsredovisningslagen	11
3.4 KAPITELSAMMANFATTNING	13
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	
4.1 STRUKTUR	14
4.2 AGENTTEORIN	16
4.3 INTRESSENTMODELLEN	17
4.3.1 Klassisk intressentmodell	17
4.3.2 Intressentmodell i ideella sektorn	19
4.3.3 Intressentmodell i idrottssektorn	20
4.4 REDOVISNINGENS SYFTE	23
4.5 REDOVISNINGENS KVALITATIVA EGENSKAPER	24
4.6 GOD REDOVISNINGSSSED	26
4.7 KAPITELSAMMANFATTNING	30

5. EMPIRISK METOD

5.1 UNDERSÖKNINGSANSATS	32
5.2 MATERIALINSAMLING	33
5.2.1 Enkätens utformning	34
5.3 VAL AV POPULATION	35
5.3.1 Sponsorer	35
5.3.2 Stat	35
5.3.3 Kreditgivare	35
5.3.4 Journalister	36
5.3.5 Medlemmar	36
5.4 URVAL	36
5.5 STATISTISK BEARBETNING	38
5.6 RAMFEL OCH BORTFALL	39
5.7 TROVÄRDIGHET	40
5.8 KAPITELSAMMANFATTNING	42

6. ANALYS

6.1 UTGÅNGSPUNKTER FÖR ANALYSEN	43
6.1.1 Redovisning av svarsfrekvens	44
6.2 HYPOTESPRÖVNING 1	45
6.3 HYPOTESPRÖVNING 2	46
6.4 HYPOTESPRÖVNING 3	48
6.5 HYPOTESPRÖVNING 4	50
6.6 HYPOTESPRÖVNING 6 OCH 8	53
6.6.1 Hypotesprövning 6	53
6.6.2 Hypotesprövning 8	54
6.6.3 Analys av hypotesprövning 6 och 8	55
6.7 HYPOTESPRÖVNING 5, 7 OCH 9	56
6.8 REDOGÖRELSE FÖR ÖPPNA FRÅGOR	61
6.8.1 Hur koppling mellan måluppfyllelse och resultat kan redovisas	61
6.9 KAPITELSAMMANFATTNING	62

7. FALLSTUDIEANALYS AV ÅRSREDOVISNINGAR

7.1 KOPPLING MELLAN MÅLUPPFYLLELSE OCH ÅRETS RESULTAT	63
7.2 FÖRKLARING TILL STORLEK PÅ DET EGNA KAPITALET	64
7.3 UTVECKLING AV DET EGNA KAPITALET	65
7.4 EGNA REFLEKTIONER AV FALLSTUDIEN	66
7.5 KAPITELSAMMANFATTNING	68

8. SLUTSATS

8.1 REFLEKTIONER	69
------------------	----

8.2 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	71
Referenslista	72
Bilaga 1	76
Bilaga 2	77

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund och problem

Den 1 januari 2001 infördes en ny bokföringslag (BFL), vilket innebär att även ideella föreningar omfattas av lagen. Lagen innebär bland annat att flera ideella föreningar är tvungna att tillämpa årsredovisningslagen (ÅRL) och beroende på föreningens storlek eller tillgångar skall föreningar avsluta räkenskaper med årsbokslut eller årsredovisning. (Bokföringsnämnden, 2003a) Årsredovisningskravet gäller endast de föreningar som:

1. I medeltal haft fler än tio anställda under de senaste två åren *eller*
2. Har ett värde på föreningens tillgångar som uppgår till mer än 24 miljoner kronor.

När reglerna i BFL och ÅRL infördes gjordes ingen anpassning till ideella föreningar utan reglerna är desamma som gäller för företag (Grahn & Törning, 2001). Det kan ses som anmärkningsvärt eftersom ideella föreningar och företag har olika huvudsyfte, till skillnad från företag är ideella föreningars mål inte primärt finansiella (Herzlinger & Nitterhouse, 1994). Att lagreglerna dessutom är nya för ideella föreningar har lett till att god redovisningssed ännu inte utvecklats fullständigt (Grahn & Törning, 2001). Grahn och Törning, (2003) poängterar vikten av att ideella föreningar försöker beskriva vilka konsekvenser föreningens måluppfyllelse har för kostnader och intäkter. Vidare anser Herzlinger och Nitterhouse (1994) att föreningar bör ha ett eget kapital som varken är för stort eller för litet. Det är därför viktigt att storleken på det egna kapitalet anges och vilken plan föreningen har för det egna kapitalets utveckling.

Ideella sektorn kan delas in i många delsektorer. Det är svårt eller till och med omöjligt att normer utvecklas så att samtliga ideella föreningar redovisar på exakt samma sätt eftersom verksamhet, mål och intressenter skiljer sig åt (Jönsson, 1985). Med anledning av att ideella föreningar kan delas in i många olika sektorer (Wijkström & Lundström, 2002) kommer denna uppsats att behandla endast en delsektor, idrottssektorn. Idrottssektorn engagerar idag över 3 miljoner människor i Sverige och har stor betydelse för samhället (Idrottssverige, 2002).

Intressenterna har en viktig roll för att idrottssektorns verksamhet skall kunna fortdrivas. Årsredovisningar borde utgöra ett viktigt verktyg för att idrottssektorns intressenter skall kunna kontrollera och inhämta information om både hur verksamheten bedrivs och om verksamhetens ekonomiska ställning. Det är dock viktigt att utformningen och innehållet i årsredovisningarna tillgodoser idrottssektorns årsredovisningsintressenter. På grund av att god redovisningssed inte har skapats (Grahn & Törning, 2001), eftersom reglerna är nya, finns risk att informationen i dagsläget inte tillgodoser samtliga intressentgrupper.

1.2 Syfte

Nya lagregler, angående när och hur ideella föreningar skall upprätta årsredovisningar, infördes år 2001.

- Huvudsyftet med denna uppsats är att studera i vilken utsträckning idrottssektorns årsredovisningar används av dess externa intressenter.

Vidare skall uppsatsen kartlägga intressenters attityder till årsredovisningar i idrottssektorn. Lagreglerna är nya för ideella föreningar och därför har god redovisningssed ännu inte fullt utvecklats.

- Syftet är därför också att studera om intressenternas attityder till vissa delar av årsredovisningen stämmer överens med hur idrottssektorn upprättar årsredovisningar.

1.3 Avgränsningar

Denna uppsats kommer endast att behandla ideella föreningar och inte stiftelser, eftersom vi vill renodla uppsatsen till att endast gälla en associationsform.

1.4 Uppsatsens disposition

Kapitel 2, Vetenskaplig metod

Här presenteras uppsatsens vetenskapliga metod. Vi argumenterar för vårt synsätt, som är närmast positivistiskt. Vidare kommer vi att presentera vårt val av undersökningsobjekt som är idrottssektorn och dess årsredovisningsintressenter.

Kapitel 3, Bakgrund

Detta kapitel presenterar ideella föreningars betydelse och omfattning i samhället samt beskriver associationsformen. Dessutom beskrivs bokföringslagens och årsredovisningslagens betydelse för ideella föreningar, eftersom dessa regler har börjat gälla ideella föreningar från och med 1 januari, 2001.

Kapitel 4, Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkter som underbygger våra hypoteser beskrivs i kapitel 4. Hypoteserna presenteras efterhand som de underbyggs. Inledningsvis visar agentteorin ett perspektiv på varför intressenter i idrottssektorn borde ha ett intresse av att använda årsredovisningar. Årsredovisningar är ofta det enda kontrollverktyg som intressenter har för att följa verksamhetens utveckling och finansiella ställning. Årsredovisningens intressenter i idrottssektorn skiljer sig från intressenter i företag varför kapitlet vidare presenterar en omarbetad intressentmodell anpassad till idrottssektorn. För att redovisningen skall vara

användbar för intressenterna krävs att redovisningens syfte uppfylls. Därför fortsätter kapitlet med redovisningens syfte i ideella föreningar där paralleller dras både mot företag och offentliga sektorn. För att redovisningen skall uppfylla sitt syfte och fungera som verktyg för intressenterna krävs att den är bland annat begriplig och relevant. BFL och ÅRL innehåller allmänna principer för rapportering och dokumentation och därför måste dessa kompletteras med normer som i detalj anger hur redovisningen skall ske. Dessa kompletterande normer inryms i begreppet god redovisningssed (BFN:s allmänna råd, 2002). God redovisningssed för ideella föreningar har inte fullt utvecklats. För att öka förståelsen för intressenter i idrottssektorn underbygger vi vikten av att i årsredovisningar redovisa en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat. Dessutom betonas vikten av att det egna kapitalet är i balans varför det är viktigt att det egna kapitalets storlek förklaras samt att en plan redovisas över hur det egna kapitalet skall utvecklas.

Kapitel 5, Empirisk metod

Kapitel 5 innehåller vår empiriska metod. Kapitlet inleds med att vi redogör för varför vår undersökningsansats är en tvärsnittsstudie av surveykaraktär kompletterad med en fallstudie. Vidare beskriver vi materialinsamlingen, som har bestått av enkätstudier och dokumentstudier, och val av population. Undersökningsurvalet har vi gjort i tre steg, först ett slumpmässigt urval, sedan ett stratifierat och slutligen ett enkelt slumpmässigt urval. Kapitlet fortsätter med en diskussion om ramfel och bortfall och avslutas med hur vi har handskats med trovärdigheten.

Kapitel 6, Analys

I detta kapitel presenterar vi utfallet av vår statistiska undersökning och analyserar resultatet med våra teoretiska utgångspunkter. Vi presenterar varje hypotesprövning separat och analyserar utfallet löpande. Resultatet visar att användningen av idrottssektorns årsredovisningar är hög bland intressenterna. Det är endast medlemmarna som skiljer sig åt, hälften använder och hälften använder inte årsredovisningar. Resultatet visar också att majoriteten av intressentgrupperna vill i årsredovisningar kunna se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek samt en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Undersökningen ger också svar på att intressenterna med fördel ser denna information redovisad i form av nothänvisningar eller genom separat textförklaring. Vi redovisar också genom korstabeller och Chi-två test att det inte föreligger samband mellan olika variabler.

Kapitel 7, Fallstudieanalys

Kapitel 7 innefattar analys av årsredovisningar från sju specialidrottsförbund inom idrottssektorn. Årsredovisningarna analyseras utifrån tre frågor som behandlats i den statistiska undersökningen. Analysen visar att vi i de sju årsredovisningar i dagsläget inte kan se en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek samt en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas.

Kapitel 8, Slutsats

I kapitel 8 drar vi slutsatser och ger våra egna reflektioner utifrån resultaten i kapitel 6 och 7. Resultatet i vår undersökning visar att användningen är hög bland intressentgrupperna. Medlemmarna är den intressentgrupp som minst använder idrottssektorns årsredovisningar. De är dessutom inte nöjda med innehållet utan efterfrågar bland annat att koppling redovisas mellan måluppfyllelse och resultat. De efterfrågar också mer information om det egna kapitalet. Vi tror därför att om denna information hade givits i årsredovisningarna så hade förståelsen ökat vilket i sin tur ökat användningen av årsredovisningar bland medlemmarna.

Kapitel 8 innehåller också förslag till fortsatt forskning. Ett förslag är att genom fallstudier eller experiment undersöka om intressenterna efterfrågar mer information i idrottssektorns årsredovisningar och i så fall vilken. Ett annat förslag är att genom granskning av årsredovisningar analysera utvecklingen av idrottssektorns årsredovisningar under flera år.

2. METOD

I metodkapitlet redogör vi för vår vetenskapliga utgångspunkt som närmast är positivistisk och vi beskriver vår deduktiva undersökningsansats. Vi behandlar översiktligt vårt val av undersökningsobjekt, som är idrottssektorn.

2.1 Vetenskaplig utgångspunkt

Vår uppfattning är att kunskap om verkligheten samlas in genom empiriska studier och inte genom tankar. Vår utgångspunkt för arbetet är att verkligheten uppfattas som materialistisk, det vill säga det vi skall studera finns oberoende av att vi observerar det (Sjöholm, 1994). Vi hade inte kunnat samla information genom våra tankar, utan för att få data är vi tvungna att konkret studera verkligheten. Vår studie präglas av att vi skall förklara samband genom att statistiskt sammanställa insamlad data. Vårt synsätt kan därför närmast betraktas som positivistiskt (Ibid).

För att beskriva verkligheten har vi genom agentteorin och intressentmodeller förenklat verkligheten och på så sätt eliminerat individuella avvikelser. När verkligheten förenklas strider det mot hermeneutikernas synsätt. Hermeneutikerna strävar efter förståelse där verkligheten studeras som den är. Vår närmast positivistiska syn ger, till skillnad från hermeneutikernas synsätt, en möjlighet att generalisera och dra slutsatser (Andersson, 1979).

Vi skall utifrån agentteorin, intressentmodellen och redovisningsteori utveckla hypoteser som kan testas med empiriskt insamlad data. Vi samlar in kvantitativ data i form av enkätundersökning som vi sedan studerar, bearbetar och utifrån det skall vi beskriva och förklara samband mellan olika variabler. Denna undersökningsansats kan därmed betraktas som en deduktiv ansats. (Saunders, Lewis & Thornhill, 2000)

Deduktiv ansats innebär att regler och teorier underbygger de frågeställningar som uppsatsen bygger på, medan induktiv ansats innebär att teorier skapas utifrån empiriskt insamlad data (Ibid). Vår undersökningsansats är deduktiv och det beror på att vi teoretiskt bygger upp hypoteser som testas.

2.2 Val av undersökningsobjekt

Många tidigare studier behandlar ideella föreningar ur internt ekonomistyrningsperspektiv (se Herzlinger & Nitterhouse, 1994 och Wijkström och Lundström, 2002). Vi har funnit få studier ur externredovisningssynvinkel, varför vi fann det intressant att studera vilka krav ideella föreningars intressenter ställer på årsredovisningar.

Ideella föreningar har en betydande roll i svenskt samhällsliv och skapar sociala kontakter som är viktiga för ekonomisk utveckling (Grahm & Törning, 2001). Enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994) uppfyller ideella föreningar ett viktigt syfte i vårt samhälle och ideella föreningar i Sverige omsätter cirka 100 miljarder svenska kronor (Grahm, 2003). Den 1 januari 2001 skedde en stor förändring för ideella föreningar i Sverige, då dessa från och med detta datum omfattas av den nya BFL. Många ideella föreningar blev dessutom tvungna att följa ÅRL och beroende på föreningens storlek (antal anställda) och tillgångar (nettotillgångar) skall räkenskaperna avslutas med antingen årsbokslut eller årsredovisning. (Bokföringsnämnden, 2003 a) Reglerna i BFL och ÅRL har inte anpassats till föreningarna utan reglerna är desamma som för företag. (Grahm & Törning, 2001)

Variationen inom ideella föreningar är stor (Hemström, 2000) och alla ideella föreningar kan inte redovisa på exakt samma sätt. Ett mål med vår uppsats var att kunna dra generella slutsatser därför valde vi att inrikta uppsatsen på endast en delsektor, idrottssektorn, vilket gav oss möjlighet att generalisera resultaten inom denna sektor.

Valet av delsektor inom ideella föreningar föll på idrottssektorn på grund av att idrottssektorn i Sverige är något som de flesta människor på ett eller annat sätt har anknytning till och över 3 miljoner svenskar är engagerade i en idrottsförening (Idrottssverige, 2002).

Innan vi gjorde vårt val av delsektor tog vi också kontakt med föreningar via e-post för att undersöka möjligheten att komma i kontakt med deras intressenter. Det visade sig vara svårt att nå ut till intressenter i exempelvis fackliga organisationer, trossamfund och hjälp-/insamlingsorganisationer på grund av sekretesskäl. Under ideellt forum¹, i Stockholm, fick vi kontakt med Riksidrottsförbundet. De var intresserade av att hjälpa oss varför vårt val naturligt föll på idrottssektorn.

Eftersom vår uppsats behandlar årsredovisningar i idrottssektorn har vi valt att begränsa vår studie till de idrottsföreningar/förbund som enligt lag måste upprätta årsredovisning. Det innebär att när vi i vår uppsats skriver idrottssektorn syftar vi på de föreningar som är årsredovisningspliktiga och som därmed kommer att ingå i vår empiriska undersökning.

¹ Forum för ideella föreningar, som anordnas av Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Föreningssparbanken, där bland annat bästa årsredovisning bland ideella föreningar utses.

2.3 Kapitelsammanfattning

Vårt sätt att uppfatta verkligheten är materialistiskt och vårt synsätt är närmast positivistiskt, då vi vill förklara samband genom att statistiskt sammanställa insamlad data. I uppsatsen kommer vi att utgå från teorier som sedan testas empiriskt, varför vår ansats är deduktiv. Vårt val av undersökningsobjekt är idrottssektorn.

3. IDEELLA FÖRENINGAR

Vi redogör i detta kapitel allmänt om ideella föreningar. Kapitlet inleds med att beskriva det medborgerliga engagemang som ideella föreningar skapar samt dess betydande del i svensk ekonomi. Vidare beskrivs att associationsformen ideell förening är lik en ekonomisk förening, men huvudsyftet i en ideell förening är inte att främja sina medlemmars ekonomiska intressen. Vi fortsätter kortfattat med en allmän beskrivning kring den civilrättsliga lagstiftningen som berör ideella föreningar där praxis främst skapas genom de rättsskapande domstolarna. Kapitlet beskriver också den nya bokföringslagen, som berör ideella föreningar genom att de kan vara bokföringsskyldiga. Avslutningsvis behandlar vi reglerna kring när och hur ideella föreningar skall upprätta årsredovisning.

3.1 Allmänt

I associationsformen ideell förening innefattas allt från sällskapsföreningar, fotbollsföreningar och sångkörers, till större insamlingsorganisationer såsom Röda Korset och Cancerfonden. Även fackförbund såsom LO och Byggnads samt stiftelser tillhör den ideella sektorn. (Grahn & Törning, 2001)

Ideella föreningar har en stor och väsentlig del i det svenska samhällslivet, dels i ett ekonomiskt perspektiv och dels för det medborgerliga engagemang och sociala kontakter som bildas vilka är viktiga faktorer för ekonomisk utveckling. (ibid) Statistik beträffande det totala antalet föreningar och föreningsmedlemmar finns inte idag, men uppskattningsvis finns cirka 200 000 organisationer med 40 miljoner medlemmar och 125 000 anställda. Den ideella sektorns årliga omsättning utgör cirka 5 % av Sveriges totala bruttonationalprodukt, vilket motsvara cirka 100 miljarder kronor. (Grahn, 2003) En invånare i Sverige är idag medlem i genomsnitt i 4,5 föreningar (Lindblad & Lundén, 2000). 2,6 miljoner svenskar arbetar även frivilligt till ett uppskattat värde av 70 miljoner kronor årligen (Grahn, 2003).

3.2 Associationsformen ideell förening

En ideell förening blir juridisk person i det ögonblick den bildas. Något minsta krav på antal medlemmar som ska ingå i en ideell förening finns inte, men då en ideell förening är en organisation för samverkan mellan rättssubjekt bör det naturligt innebära att föreningen minst har två stycken medlemmar. (Grahn & Törning, 2001)

Skillnaden mellan ett företag och alla former av föreningar är inte helt klarlagd. En vanlig definition är att företag är konstruerade för ett bestämt antal delägare eller andelar i form av aktier. Vill företag ändra antalet aktier eller bolagsmän krävs det att ett nytt bolagsavtal träffas alternativt att en ändring av bolagsordningen beslutas. (Hemström, 1977) För en förening är reglerna inte lika strikta, antalet medlemmar kan öka eller minska utan att stadgarna behöver ändras. Föreningar brukar delas in i två huvudkategorier: (Ibid)

- Ekonomiska föreningar
- Ideella föreningar

I motsats till ekonomisk förening, som har syftet att främja medlemmarnas ekonomiska intressen, blir den ideella föreningen en förening som inte kombinerar ekonomisk verksamhet med syftet att främja sina medlemmars ekonomiska intressen (Karlsson et al, 2002). Hemström (1977) konstaterar att en ideell förening föreligger om målsättningen i föreningen är ideell, oavsett om föreningen driver ekonomisk rörelse. Vidare anser Hemström (1977) att föreningar är ideella om de har som syfte att främja sina medlemmars ekonomiska intressen, utan att göra det genom affärsmässigt organiserad eller bedriven verksamhet. Grahn och Törning (2001) har byggt upp en matris där tre typer av föreningar, som kan tänkas definieras som ideella, utkristalliseras:

JA <i>Bedriver ekonomisk verksamhet</i>	Ideell förening, t.ex. hemslöjdsföreningar	Ekonomisk Förening
	Ideell förening t.ex. idrottsföreningar, Insamlingsorganisationer	Ideell förening t.ex. en fackförening
NEJ	NEJ	JA

Främjar medlemmars ekonomiska intressen

Figur 1, Definition av olika sorters ideella föreningar och när det föreligger ekonomisk förening. (Källa: Grahn & Törning, 2001)

3.3 Lagstiftning

3.3.1 Allmänt

Trots ideella sektorns omfattning finns det ingen allmän lagstiftning för ideella föreningar. Detta kan bland annat ha sitt ursprung i att föreningarna är av så olika slag och storlek att reglerna för ideella föreningar skulle behöva vara mycket olika. (Hemström, 2000)

Ideella föreningar har kommit att liknas vid associationsformen ekonomisk förening, vilka är reglerade enligt lagen om ekonomiska föreningar (1987:667), men det är viktigt att komma ihåg att den lagen inte är avsedd eller gäller ideella föreningar (Lindblad & Lundén, 2000). När det gäller den mer civilrättsliga lagstiftningen används domar från de rättsskapande domstolarna, Högsta domstolen och Regeringsrätten (Grahn & Törning, 2001), vilka får agera som generella regler och praxis (Lindblad & Lundén, 2000). Avsaknaden av civilrättslig lagstiftning medför dock inte att ideella föreningar inte berörs av några lagar (Grahn & Törning, 2001). De föreningar som driver någon form av näringsverksamhet måste registreras i handelsregistret och blir även berörda av firmalagen (1974:156). Vidare skall de sistnämnda föreningarna samt vissa ideella föreningar följa BFL och i en del fall även ÅRL. (Ibid)

3.3.2 Den nya Bokföringslagen

Den 1 januari 2001 trädde en ny bokföringslag i kraft. En av de stora förändringarna var att den bokföringsskyldiga kretsen utökades. Tidigare kopplades bokföringsskyldigheten till begreppet, näringsidkare, men har nu utvidgats till begreppet, näringsverksamhet (Karlsson et al., 2001). I 1 kap 2 § BFL definieras företag som en fysisk eller juridisk person som är bokföringsskyldig enligt BFL. Begreppet företag används här i ett betydligt vidare begrepp än i vanligt språkbruk vilket innebär att föreningar kan bli klassade som företag i lagen. I 2 kap 1 § BFL utläses att en juridisk person är bokföringsskyldig om inget annat anges i 2-5 § § samma kapitel. I dessa paragrafer görs det inskränkningar, vilket medför att vissa ideella föreningar inte behöver vara bokföringsskyldiga trots att de är juridiska personer. (Ibid)

3.3.2.1 När en ideell förening skall upprätta bokslut

En ideell förening är ett så kallat bokslutsföretag enligt 1 kap BFL om föreningen antingen är moderförening eller har en nettoomsättning som överstiger 20 prisbasbelopp². Om föreningen är ett bokslutsföretag skall räkenskaperna årligen avslutas med årsredovisning eller årsbokslut. (Bokföringsnämnden, 2003a)

Vidare är en ideell förening bokföringsskyldig enligt 2 kap BFL om föreningen:

1. Har tillgångar till ett värde av 30 prisbasbelopp
2. Bedriver näringsverksamhet
3. Är moderföretag i en koncern

Bokföringsskyldigheten gäller hela verksamheten i den ideella föreningen och bokföringsskyldigheten skall fullgöras enligt god redovisningssed. (Karlsson et al., 2002)

3.3.2.2 Hur räkenskaperna skall avslutas

Som tidigare nämnts skall en ideell förening som är bokslutsföretag enligt BFL årligen avsluta sina räkenskaper. Antingen avslutas året med en årsredovisning eller ett årsbokslut beroende på föreningens storlek. (Grahn & Törning, 2001)

Ideella föreningar som under de senaste två räkenskapsåren i medeltal haft fler än 10 anställda eller om värdet på föreningens tillgångar uppgår till mer än 24 miljoner kronor skall föreningen avsluta den löpande bokföringen med årsredovisning. Föreningar som är bokslutsföretag, men inte överstiger någon av de två ovanstående reglerna behöver endast avsluta räkenskaperna med årsbokslut. (Bokföringsnämnden, 2003 a)

3.3.3 Årsredovisningslagen

EG: s fjärde och sjunde bolagsdirektiv behandlar årsredovisning för juridiska personer och koncernredovisning vilket den svenska ÅRL grundar sig på. Direktiven är skrivna för Aktiebolag och vissa handelsbolag. I Sverige omfattar ÅRL även ideella föreningar, vilket innebär att innehållet i en ideell förenings årsredovisning skall vara likvärdig med informationen i ett aktiebolags årsredovisning. (Grahn & Törning, 2001) Årsredovisningen skall innehålla en lagstadgad del i form av förvaltningsberättelse, resultaträkning, balansräkning, samt noter (Ibid). Många föreningar har dessutom valt att frivilligt i årsredovisningen presentera verksamheten närmare. Det finns dock inga uttalade normer för hur den frivilliga delen skall utformas, utan varje förening kan utforma den efter önskemål.

² Prisbasbelopp = 38 600 kronor år 2003

Ideella föreningar som bedriver näringsverksamhet och där värdet av föreningens tillgångar i balansräkningen överstiger 1000 prisbasbelopp de senaste två åren, eller om föreningen i medeltal haft mer än 200 anställda under de senaste två räkenskapsåren skall uppfylla ytterligare krav (Bokföringsnämnden, 2003 a). Dessa ytterligare krav innebär att föreningar är skyldiga att utan särskild begäran lämna in årsredovisningshandlingarna till registreringsmyndighet, (för närvarande Patent- och registreringsverket). Vidare måste föreningarna upprätta finansieringsanalys samt även minst en delårsrapport per år. (Grahn & Törning, 2001) Ideella föreningar som är moderföretag skall även uppfylla kraven beträffande koncernredovisning (Bokföringsnämnden, 2003 a).

Årsredovisningslagen innehåller formella regler gällande utförandet av årsredovisningen såsom uppställningsformer och beskrivningar av redovisningsprinciper.

3.4 Kapitelsammanfattning

Den ideella sektorn i Sverige är stor och årligen omsätter den 5 procent av Sveriges bruttonationalprodukt motsvarande ett värde av 100 miljarder kronor. En ideell förening bedriver inte ekonomisk verksamhet i syfte att främja sina medlemmars ekonomiska intresse varför associationsformen skiljer sig från ekonomisk förening. Trots sektorns omfattning finns det ingen allmän lagstiftning för ideella föreningar, varför den civilrättsliga lagstiftningen utvecklats genom domar från de rättskapande domstolarna. Dessa domar gäller därför som generella regler och praxis. Vidare har utökandet av bokföringsskyldiga i den nya bokföringslagen kommit att gälla flertalet ideella föreningar. Detta innebär att ideella föreningar kan bli så kallade bokslutsföretag och därmed antingen avsluta året med årsredovisning eller årsbokslut beroende på föreningens storlek.

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Vi redogör i detta kapitel för de teoretiska utgångspunkter som underbygger våra hypoteser. Kapitlet inleds med en struktur över kapitlet för att tydligt åskådliggöra hur kapitlets olika delar hänger samman. Agentteorin underbygger hypotes 1 som skall testa huruvida årsredovisningens främsta användningsområde i idrottssektorn är som kontrollverktyg. Olika intressentmodeller underbygger hypotes 2 som testar om majoriteten av idrottssektorns intressentgrupper använder årsredovisningar. Kapitlet mynnar ut i en diskussion kring redovisningens syfte i ideella föreningar, redovisningens egenskaper samt god redovisningssed. Där belyses betydelsen av begripliga årsredovisningar och behovet av praxis samt vikten av att en koppling mellan verksamheternas måluppfyllelse och resultat redovisas. Även det egna kapitalet bör förklaras i årsredovisningarna vilket kapitlet också underbygger. De avslutande avsnitten underbygger resterande hypoteser, hypotes 3 till 9.

4.1 Struktur

AGENTTEORIN

Vi kommer i teorikapitlet utgå ifrån agentteorin som visar att principalen (intressenterna) har ett behov att kontrollera agenten (styrelsen). Principalen har i det flesta fall inte fullständig information över vad agenten gör, därför utgör årsredovisningen en viktig del och ofta det enda verktyget för att principalen skall kunna kontrollera agenten. Behov och krav på årsredovisningar kan variera mellan intressentgrupper beroende på vilken sektor den ideella föreningen tillhör.

INTRESSENTMODELLEN

Den ursprungliga intressentmodellen visar vilka som är företagens intressenter, Järvung och Bergqvist (2003) har omarbetat denna modell och ställt ideella föreningars årsredovisning i fokus. Eftersom uppbyggnad och verksamhet inom den ideella sektorn skiljer sig åt har vi omarbetat Järvung och Bergqvists (2003) modell genom att anpassa till idrottssektorns årsredovisningsintressenter. Dessa intressenter är i idrottssektorn medlemmar, stat, sponsorer, journalister och kreditgivare. För att informationen skall tillgodose intressenterna krävs att redovisningen uppfyller sitt övergripande syfte, d.v.s. är användbar.

REDOVISNINGENS SYFTE

Redovisning i ideella sektorn kan tolkas analogt dels med företag och dels med offentliga sektorn, varför det övergripande syftet kan likställas. Redovisningen skall ge användbar information som kan ligga

som grund för beslut och i ideella sektorn skall redovisningen dessutom ligga i linje med verksamhetens övergripande mål (Brorström, 2001). För att redovisningen skall nå sitt syfte krävs att en rad kvalitativa egenskaper uppfylls (Nilsson, 1999).

KVALITATIVA EGENSKAPER

Ideella sektorn saknar en begreppsmässig föreställningsram varför vi har använt IASB's föreställningsram för att diskutera redovisningens kvalitativa egenskaper. Begriplighet är en egenskap som är viktig i ideella sektorn då användarna ofta utgörs av en krets som saknar vana av att tolka ekonomisk information (Torkelsson, 1995). Relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet är andra egenskaper av stor betydelse. Övergripande finns restriktionen att nyttan skall överstiga kostnaden (Hendriksen & Van Breda, 1992). Det kan vara svårt att uppfylla alla kvalitativa egenskaper, men för att redovisningen skall vara användbar finns, som ett övergripande lagstadgat krav, god redovisningssed.

GOD REDOVISNINGSSSED

God redovisningssed innebär att normer och praxis följs samt att en rättvisande bild av verksamheten ges för att tillgodose intressenters krav. Bokföringsnämnden arbetar med att utforma normer för ideella föreningar (Karlsson et al., 2002), att skapa praxis är en process som kan ta tid (Hussein, 1981). Det torde dock vara möjligt att praxis i framtiden skapas för varje delsektor inom ideella sektorn såsom exempelvis idrottssektorn. Reglerna är inte anpassade för ideella föreningar, varför det kan krävas att praxis utvecklas för frivillig information i årsredovisningar. Detta för att öka förståelsen. Enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994) är det därför av stor vikt att ideella föreningar i årsredovisningar kopplar samman måluppfyllelse och resultat samt redovisar en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Det är viktigt eftersom ideella föreningars mål inte primärt är finansiella och användarna av årsredovisningar ofta saknar vana att tolka ekonomisk information.

4.2 Agentteorin

Agentteorin behandlar bland annat kontrollproblem mellan företagets ägare (principal) och av dem utsedda företagsledning/styrelse (agent). Kontrollproblemet uppstår även när andra principaler, i form av andra intressenter, vill kontrollera agenten. (Hatch, 2002) Ideella föreningar saknar ägare varför kontrollproblemet uppstår främst mellan intressenter och styrelse. Därför borde ideella föreningar kunna tolkas analogt med agentteorin som ursprungligen är uppbyggd på företag. Principalen ger agenten uppdrag att på deras vägnar sköta och förvalta föreningens tillgångar och verksamhet. Styrelsen är agenter eftersom de skall agera och fatta beslut inte utifrån sina egna intressen utan principalens. Agentproblemet behandlar hur principalen skall kontrollera att agenten agerar på ett sätt som gynnar principalen. Möjligheten för principalen att kontrollera ligger i vilken och hur stor informationstillgången är. (Ibid) Eftersom agenten arbetar för föreningen besitter den ofta mer information än principalen. När parterna har olika tillgång till information föreligger asymmetrisk information (Hendriksen & Van Breda, 1992). Agentteorin skiljer på fullständig information, då principalen ständigt observerar agentens agerande, och ofullständig information, då principalen inte har möjlighet eller vilja att ständigt kontrollera agenten och därmed inte heller får all information. Agentteorin härleder de problem som kan finnas med fullständig och ofullständig information. Ofullständig information är vanligast eftersom det i princip skulle vara tids- och kostnadsmissigt omöjligt att kontinuerligt observera styrelsens beteende. (Hatch, 2002)

När agenten agerar utifrån egna mål eller försöker lura principalen uppstår moral hasard. För att minska problemen med moral hasard skall företag upprätta årsredovisningar som granskas av oberoende revisorer. (Hendriksen & Van Breda, 1992) Ideella föreningars årsredovisningar torde därför också vara viktiga för att minska problemen med moral hasard. Årsredovisningar är ofta den enda möjligheten för principalen att kontrollera hur agenten sköter sitt uppdrag. Eftersom årsredovisningarna utgör en viktig del i principalens kontroll av agenten skall agenten redovisa sina förpliktelser på ett sätt som ger en rättvisande bild av föreningen, följer god redovisningssed och samtidigt på ett sätt som ger en möjlighet att jämföra informationen med andra föreningar. Därför blir följande hypotes intressant att testa:

Hypotes 1

Intressenternas främsta användningsområde av idrottssektorns årsredovisningar är som kontrollverktyg.

Det krävs att intressenter och styrelse är överens om hur redovisningen skall fullgöras. Intressenter och styrelse ställer olika krav på vad årsredovisningar skall innehålla samt hur olika redovisningsposter skall värderas. För att förena dessa motstridiga intressen finns riktlinjer för redovisningen i form av normer och

regler. (Jönsson, 1985) Dessa normer och regler ryms i begreppet god redovisningssed (BFNAR 2000:2, 2002), som enligt lag måste följas (Årsredovisningslagen, 2kap 2 §).

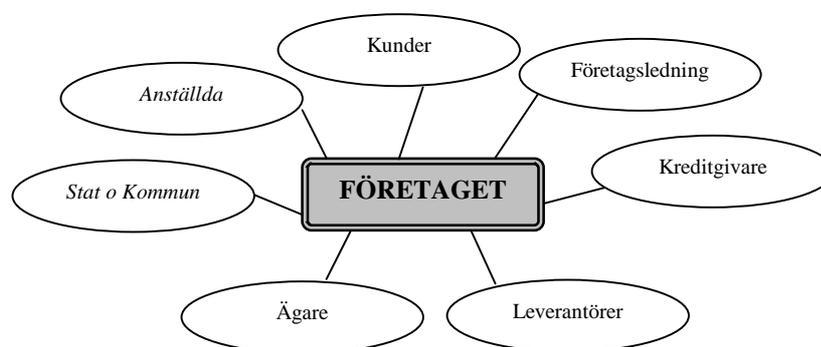
Vilka som är årsredovisningens intressenter i ideella föreningarna presenteras närmare i nästa avsnitt, 4.2 Intressentmodellen. Begreppet god redovisningssed beskrivs i avsnitt, 4.5 God redovisningssed.

4.3 Intressentmodellen

4.3.1 Klassisk intressentmodell

”De individer eller grupper som är beroende av företaget för att förverkliga sina egna personliga mål och av vilka företaget är beroende för sin existens”.
(Samuelsson, 1978, s. 38)

Definitionen ovan baseras på den klassiska intressentmodellen som lanserades 1964 av Erik Rhenman i en SAF undersökning. Modellen är avbildad i figur 1.

Figur 2, Rhenmans intressentmodell (Samuelsson, 1978).

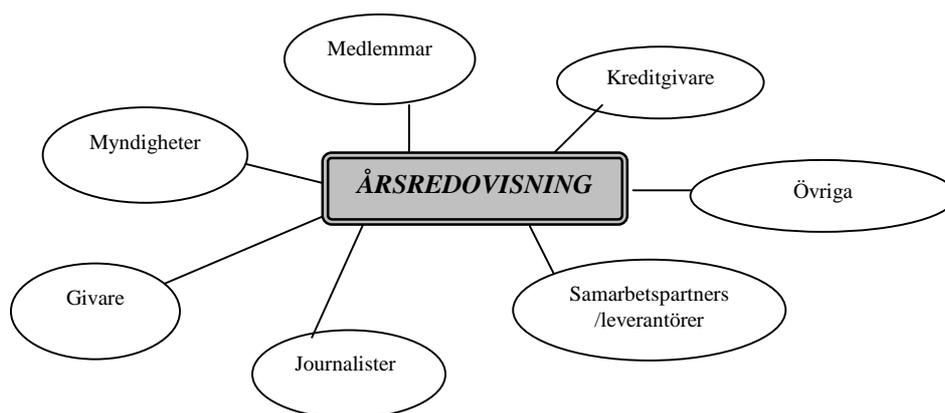
Nedan beskrivs vilken ekonomisk information varje intressentgrupp i modellen kräver av företag.

- Ägare/Kapitalplacerare tillhandahåller riskkapital till företag. Ytterst behöver de information som underlag för beslut om att köpa, behålla eller sälja aktier och/eller andelar. De använder även informationen för att bedöma företagets förmåga att lämna utdelning på satsat kapital. (Knutsson, 1996; Thorell, 1999)
- Kreditgivare använder informationen för att bedöma företags förmåga att fullgöra avtalade räntor och amorteringar. Informationen ligger också som grund för nya kreditavtal. (Ibid)

- Leverantörer har behov av information för att exempelvis bedöma företags förmåga att betala sina skulder och om betalning kan ske i tid. (Knutsson, 1996; Thorell, 1999)
- Kunder använder informationen för att bedöma företags förmåga att leverera varor/tjänster och för att bedöma om företag i framtiden kommer att uppfylla sina leveransåtaganden. (Ibid)
- Anställda behöver ha tillgång till information för att kunna bedöma företagets förmåga att tillgodose deras ekonomiska intressen på kort och lång sikt, samt för att i övrigt skapa engagemang och anställningstrygghet. (Ibid)
- Statliga och kommunala myndigheter utnyttjar informationen för att fastställa beskattningsunderlag, samt för planering (exempelvis bedömning av sysselsättningsutveckling och planering av bostadsbyggande) (Knutsson, 1996). Företagens ekonomiska situation ligger som grund för beskattning och har på så sätt ett allmänt samhällsintresse (Knutsson, 1996; Thorell, 1999).

4.3.2 Intressentmodell i ideella sektorn

Med utgångspunkt i den traditionella intressentmodellen, beskriven ovan, har Bergqvist och Järvung (2003) belyst årsredovisningens intressenter i ideella föreningar. Intressentmodellen är framtagen genom att ideella föreningar inom olika sektorer har beskrivit sina intressenter. Studien visar inte vilka intressenter som är sekundära eller primära. Författarna kommer dock fram till att de ideella föreningarna anser att det är intressenterna som finansierar verksamheten som är den viktigaste målgruppen. (Bergqvist & Järvung, 2003) Noterbart är att författarna väljer, till skillnad från den klassiska modellen, att inte ta med företagsledning och anställda som egna intressentgrupper. Detta kan bero på att de ideella föreningar som studerats inte anser att företagsledning och anställda är externa intressenter. Dessa två intressentgrupper borde kunna inrymmas i gruppen övriga. Det bör dock nämnas att det är svårt att hitta någon generell intressentmodell för ideella föreningar, då verksamheterna inom de ideella föreningarna skiljer sig åt (Grahn & Törning, 2001).

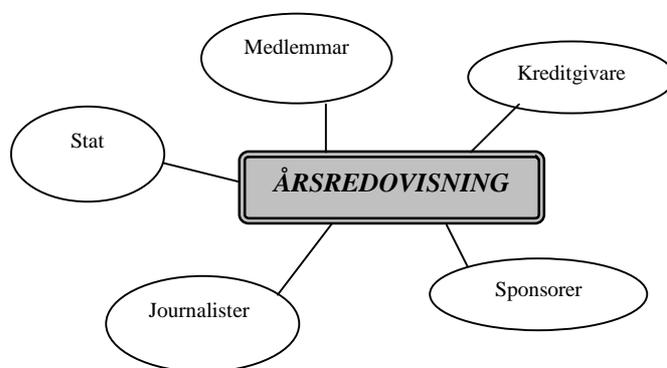
Figur 3, Intressentmodell med ideella föreningar årsredovisningsintressenter i fokus
(Källa: Bergqvist & Järvung, 2003)

4.3.3 Intressentmodell i idrottssektorn

Vi vill med denna uppsats undersöka vilka attityder idrottssektorns externa årsredovisningsintressenter har till årsredovisningar och därför omarbetat Järvung och Bergqvists (2003) intressentmodell anpassad till idrottssektorn (se figur 3). Vi anser, i likhet med Samuelsson (1978), att intressenters informationsbehov är olika stort. Samuelssons resonemang vilket är uppbyggt på företag, torde kunna översättas till ideella föreningar. Lagerqvist (1972) utvecklar Samuelssons resonemang genom att skilja mellan primära och sekundära intressenter. Vi har dock valt att inte, i vår intressentmodell för idrottssektorn, dela upp intressenterna i primära och sekundära intressenter eftersom vi anser att en empirisk undersökning bör ligga som grund för uppbyggnaden av en sådan indelning.

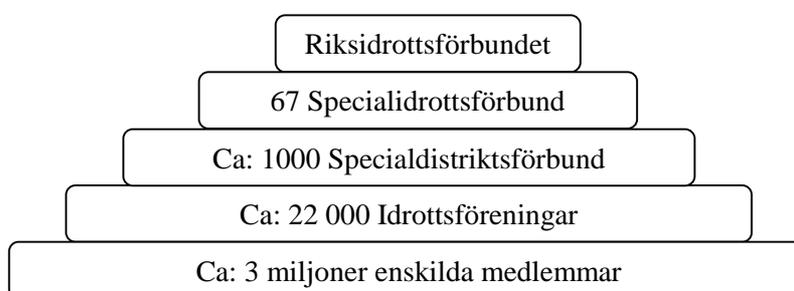
Knutsson (1996) anser att årsredovisningar är företagets medel för kommunikation med omvärlden och intressenter såsom kreditgivare, sponsorer, anställda, stat och kommun m.fl. Dess uppgift är att förse intressenter, såväl existerande som potentiella, med information som är användbar som beslutsunderlag. Vidare för Knutsson (1996) ett resonemang, som även borde gälla ideella föreningar, om att årsredovisningar har en kontrollfunktion som dels skall svara på frågan om föreningen följer de riktlinjer och mål som gäller för verksamheten, dels på frågan om den bild av föreningen som ges är förfälskad eller förskönad.

För att ta fram årsredovisningens möjliga externa intressenter i idrottssektorn har vi utgått från Bergqvist och Järvungs (2003) modell. Vi delar upp intressenterna i medlemmar, stat, sponsorer, journalister och kreditgivare (se figur 4). För insamlingsorganisationer i ideella sektorn har givaren en stor betydelse, men i idrottssektorn är givare inte vanligt förekommande och därför väljer vi att inte ta med denna grupp i vår modell. Den intressentgrupp Bergqvist och Järvung (2003) kallar övriga kan bland annat bestå av interna intressenter såsom anställda och företagsledning. Vi har valt att inte heller ta med denna grupp i idrottssektorns intressentmodell, eftersom vår uppsats fokuserar på externa intressentgrupper. Gruppen samarbetspartners/leverantörer har vi, till skillnad från Bergqvist och Järvung (2003), valt att kalla sponsorer.

Figur 4, Intressentmodell med idrottssektorns årsredovisningsintressenter i fokus
(Källa: Bergqvist & Järvung, 2003 omarbetad)

Medlemmar i idrottsföreningar torde kunna likställas med aktieägare i aktiebolag (Hemström, 1977) eftersom utan dem finns inte föreningen respektive aktiebolaget. De har också intresse av att få något tillbaka på satsat kapital även om avkastningen skiljer sig åt i de respektive associationsformerna, exempelvis vill medlemmar i idrottsföreningar utöva idrott medan aktieägare vill få ekonomisk avkastning. Medlemmar borde därmed ha intresse för årsredovisningen eftersom de engagerar sig i och betalar medlemsavgift till föreningen. Medlemmarna borde också spela en avgörande roll för att föreningens mål skall kunna uppnås och att verksamheten drivs vidare. Medlemmarna är möjliga intressenter till årsredovisningen eftersom den möjliggör en kontroll av föreningens måluppfyllelse under året och vilka framtidsvisioner som finns. Det finns medlemmar på olika plan inom idrottsrörelsen.

Figur 5, Idrottssektorn i Sverige (Källa: Riksidrottsförbundet)

De 67 specialidrottsförbunden är medlemmar i Riksidrottsförbundet, medan specialdistriktsförbunden och de enskilda föreningarna är medlemmar i respektive specialidrottsförbund. Medlemmar i de enskilda föreningarna är i sin tur de som valt att engagera sig i en idrottsförening och betalt medlemsavgift.

Staten samt sponsorer bidrar med viktigt kapital för att verksamheten skall kunna drivas. Årsredovisningen borde vara av intresse eftersom den presenterar föreningens ekonomiska ställning. Dessutom borde intresse finnas att se till vilka ändamål bidragspengarna har gått. Sponsorer och staten kan använda årsredovisningen som ett verktyg för att bestämma om pengar skall ges till en förening (Herzlinger & Nitterhouse, 1994).

Ideella föreningar har stor betydelse för samhället (Grahn & Törning, 2001) och är samtidigt beroende av publicitet för att överleva. Journalister har därför som samhällsansvar att följa upp idrottssektorns verksamhet. Årsredovisningen kan utgöra kontroll från journalister, hur väl föreningen fördelar sina resurser samt uppfyller verksamhetens mål. Journalister kan få stor inverkan på ideella föreningar eftersom negativ publicitet i media kan göra bidragsgivare ovilliga att skänka pengar till verksamheten. (Kindahl, 2003)

Kreditgivare är i företag årsredovisningens intressenter eftersom årsredovisningen är en viktig grund för att avgöra innevarande krediters säkerheter, samt ta beslut om nya krediter (Svensson, 2000). Svensson (2000) menar vidare att bankerna inte kan tänka sig att betala andra än kreditupplysningsföretag för kompletterande redovisningsinformation och därför utgör årsredovisningarna ett viktigt underlag för kreditgivarnas beslut om krediter. Svenssons rapport (2000) bygger på företag men kreditgivares användning av och intresse för årsredovisningar torde vara likvärdigt i ideella sektorn och därmed också i idrottsrörelsen.

Samtliga intressentgrupper borde ha användning för idrottssektorns årsredovisningar även om användningen och intresset för redovisningarna skiljer sig åt mellan olika intressentgrupper. Användning av idrottssektorns årsredovisningar kan variera mellan och inom intressentgrupperna, men då samtliga intressentgrupper teoretiskt borde ha användning för årsredovisningarna blir följande hypotes intressant att testa:

Hypotes 2
Majoriteten av idrottssektorns fem intressentgrupper använder årsredovisningar

Det blir med tiden allt fler både intressenter och intressentgrupper som har synpunkter och krav på redovisning. När ideella föreningar i likhet med företag strävar efter att tillgodose alla dessa krav har det lett till svårigheter att överblicka och systematiskt ordna normerna. (Jönsson, 1985) Det gäller för ideella föreningar precis som för företag att försöka tillgodose så många intressenter som möjligt genom årsredovisningen eftersom det är den enda information som vem som helst garanterat får ta del av (Ibid). Enligt Artsberg (1992) leder detta till att redovisningen blir mer komplex eftersom fler intressenter skall tillfredsställas. Det är svårt att fullständigt tillfredsställa alla intressenters behov och krav. För att redovisningen skall uppfylla sitt syfte samt tillfredsställa intressenterna har IASB³ och FASB⁴ utvecklat en begreppsmässig föreställningsram för företag samt utformat en rad kvalitativa egenskaper som redovisningen bör uppfylla. Redovisningens syfte samt kvalitativa egenskaper presenteras i de två nästföljande avsnitten.

³ International Accounting Standards Board, internationellt normgivande organ inom redovisning.

⁴ Financial Accounting Standards Board, normgivande organ för redovisning i USA.

4.4 Redovisningens syfte

Redovisning har dels med framtiden att göra eftersom den ska ge en bild av enhetens förutsättningar för en långsiktigt gynnsam utveckling och dels med dåtid att göra eftersom den presenterar hur väl enheten skött sig historiskt. Redovisning kan därför klargöra historik och ligga som beslutsunderlag för framtida beslut. (Brorström, 2001)

Företags redovisning skiljer sig jämfört med redovisning i ideella sektorn eftersom företags mål är förankrade i finansiella termer. Ideella föreningar skall främst leverera produkter och tjänster, inte generera vinst. Företag har som främsta syfte att generera vinst och på så sätt öka det egna kapitalet (Aktiebolagslagen, 12kap, 1 § 2st), men föreningarnas främsta uppgift är att leverera service av olika slag. (Herzlinger & Nitterhouse, 1994) I ideella föreningar finns ingen enskild indikation på prestation, i likhet med företags vinsträkning, i stället krävs ofta att fler faktorer studeras för att bedöma föreningens prestation. En annan skillnad är att pengar doneras till ideella sektorn av individer och grupper som inte kräver något tillbaka i form av pengar. Så är inte fallet i företag där aktieägare placerar för att få avkastning. Redovisningens övergripande syfte för företag är att ge användare information som kan ligga som grund för beslut. (Kam, 1990) Trots distinktioner mellan företag och ideella föreningar finns det inte alltid en skarp gräns mellan redovisningens syfte i företag och ideella föreningar (FASB, 1980) varför redovisningsteori torde kunna tolkas analogt.

Ideella sektorn har även likheter med offentliga sektorn, eftersom målet är skilt från finansiella aspekter (Falkman & Orrbeck, 2001). Det är med anledning av det som vi valt att tolka den ideella sektorns årsredovisningssyfte analogt med den kommunala externredovisningens syfte. Redovisningens övergripande syfte i ideella föreningar torde därmed vara att ge intressenter relevant information om verksamhetens finansiella resultat och ställning och att detta syfte ligger i linje med det övergripande målet för verksamheten (Brorström, 2001). Redovisningens syfte för företag utvecklas därmed genom att redovisningen i ideella föreningar även ska ligga i linje med verksamhetens övergripande mål. Herzlinger och Nitterhouse (1994) anser att redovisningens syfte i ideella föreningar även bör vara att redovisningen skall skapa legitimitet och trovärdighet för föreningen.

Redovisningen bör för att uppfylla sitt övergripande syfte och därmed fungera som användbar information uppfylla ett antal grundläggande kvalitativa egenskaper. Redovisningens kvalitativa egenskaper presenteras i nästa avsnitt.

4.5 Redovisningens kvalitativa egenskaper

För att redovisningen skall kunna uppfylla sitt övergripande syfte krävs att informationen som ges i årsredovisningen är användbar för ekonomiska beslut. För att informationen skall vara användbar krävs att den uppfyller ett antal kvalitativa egenskaper. Både FASB och IASB har utvecklat en begreppsmässig föreställningsram som baseras på redovisning i företag. Enligt Nilsson (1999) skiljer inte dessa referensramar sig åt nämnvärt. Sverige har ingen egen motsvarighet utan Redovisningsrådet har valt att översätta IASB:s referensram (Nilsson, 1999). Vi kommer att utgå ifrån denna översättning för att diskutera redovisningens kvalitativa egenskaper i den ideella sektorn. Detta har vi gjort eftersom den ideella sektorn saknar en egen begreppsmässig föreställningsram.

För att informationen skall vara användbar ställs krav på begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. Under var och en av dessa egenskaper ställs en rad minimikrav. Övergripande för redovisningen står alltid nytta. Det innebär att nyttan av redovisningen alltid bör överstiga kostnaden (Hendriksen & Van Breda, 1992).

Begriplighet torde vara en egenskap av hög prioritet i den ideella sektorns redovisning. Ur företagsperspektiv förutsätts att användaren av årsredovisningar besitter kunskap inom området (IASB, 2001). I ideella föreningars årsredovisning är vi, i likhet med Grahn och Törning (2001), av den uppfattningen att användarna ofta inte utgörs av en krets som har vana av att läsa och tolka årsredovisningar och att det med anledning av det inte kan förutsättas att användaren besitter den ekonomiska kunskap som krävs. Bristen på ekonomisk kunskap kan bero på att flertalet användare inte har intresse i verksamheten av ekonomiska skäl och därmed inte har vana av att tolka finansiell information. Även Torkelsson (1995) pekar på att en del av de ideella föreningarnas medlemmar, som är en grupp intressenter (se Intressentmodellen i ideella föreningar, 4.2.2), har haft svårt att ta till sig den ekonomiska informationen. Med tanke på problematiken med begriplig redovisningsinformation i ideella föreningar kan därför behov finnas att föreningarna lämnar mer information än vad lagen kräver (Grahn & Törning, 2001). Årets resultat och det egna kapitalet säger inte så mycket i ideella föreningar som i företag. Detta leder till att enbart resultat- och balansräkning blir svårtolkade om siffrorna inte ställs i relation till något annat, exempelvis målen. Däremot anser vi, i likhet med FASB, att relevant information inte skall uteslutas på grund av att den är svårbegriplig. När frivillig information presenteras anser vi det vara av vikt att den presenteras på ett begripligt sätt för flertalet användare. Det är också bättre om kompletterande information lämnas för att underlätta för användaren i stället för att information selekteras bort.

Relevans är den andra kvalitativa egenskapen som är viktig för redovisningen. Informationen är relevant när den påverkar användarnas beslut. Väsentlighet är ett kriterie som innefattas under begreppet relevans och med väsentlighet menas att information som påverkar användarnas beslut anses vara väsentlig information. (Smith, 2000) Det är stor skillnad mellan intressentgrupper inom ideella föreningar (Wijkström & Lundström, 2002) varför det kan vara svårt att redovisa information som är relevant för alla intressentgrupper (Jönsson, 1985).

Tillförlitlighet är den tredje egenskapen och i den egenskapen innefattas bland annat neutralitet och korrekt bild. Tillförlitlighet innebär att användare skall kunna förlita sig på redovisningen. Redovisningen får därmed inte vara vinklad utan skall ge en korrekt bild av verksamheten. Anheier och Ben-Ner (2003) betonar vikten av att ideella föreningar redovisar på ett tillförlitligt sätt för att öka trovärdigheten. Smith (2000) delar upp tillförlitlighet i validitet, att redovisningen avspeglar det som den är avsedd att spegla, och verifierbarhet, att redovisningen kan jämföras med verkligheten. För ideella föreningar borde denna redovisningsegenskap vara av lika stor vikt som för företag eftersom syftet med redovisningen är likartat för de olika associationsformerna. (Ibid)

Jämförbarhet är en egenskap som krävs för att intressenter skall kunna jämföra företags redovisning med andra företags samt över tiden. Denna egenskap kan vara svår att uppfylla för samtliga ideella föreningar eftersom mål och verksamhet kan skilja mellan olika ideella föreningar. Praxis kan inte bildas för alla företag gemensamt utan branschpraxis har därför utvecklats (Jönsson, 1985). Därför bör praxis för upprättande av årsredovisningar i olika delsektorer inom ideella föreningar kunna bildas.

En övergripande restriktion för redovisningsinformation är alltid att nyttan skall överstiga kostnaden (Hendriksen & Van Breda, 1992). Hur stor nyttan är kan vara svårt att praktiskt mäta och bör därför avgöras utifrån bedömningar (Smith, 2000). Problemet med denna restriktion är, enligt Smith (2000), att en del intressenter får stå kostnaden medan andra intressenter gynnas.

Det kan redovisningsmässigt vara svårt att uppfylla samtliga kvalitativa egenskaper och enligt Jönsson (1985) har det också blivit svårt att uppfylla alla normer. God redovisningssed skall enligt lag följas och finns beskrivet i nästa avsnitt, 4.5 God redovisningssed.

4.6 God redovisningssed

God redovisningssed är ett nyckelbegrepp inom redovisning. Begreppet god redovisningssed beskrivs i propositionen till 1976 års BFL (Prop, 1975:104 s 148), som lyder:

”... en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativ och representativ krets bokföringsskyldiga”.

Begreppet kvalitativ innebär att redovisningsenheten använder härledda principer för redovisning och följer vissa normer och regler inom redovisningsområdet. När ett visst antal organisationer, i samma sektor, i samma storlek och med samma förutsättningar, gör just på det sättet finns representativitet, men god sed blir det först när sättet att redovisa blivit praxis. (Brorström, Eriksson, Haglund, 1997)

BFL och ÅRL är ramlagar. Det innebär att de endast innehåller allmänna principer för rapportering och dokumentation och därför måste kompletteras med normer som i detalj anger hur redovisning skall ske. Dessa normer inryms i termen god redovisningssed som förekommer ofta i både skrifter och lagstiftning. (BFNAR 2000:2, 2002) Behovet av en allmän hänvisning till god redovisningssed beror också på att redovisningspraxis efterhand utvecklas (Artsberg, 1992). Bokföringsnämnden skall främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning. De skall närmare konkret beskriva innebörden av begreppet god redovisningssed och bestämma hur frågor om god redovisningssed skall bedömas i olika situationer (SOU 1996:157).

Bokföringsnämnden arbetar med utformning av vägledning och rekommendationer för ideella föreningar och har utformat en del allmänna råd och rekommendationer anpassade för föreningar (Bokföringsnämnden, 2003 b). Det bör dock tilläggas att bokföringsnämndens arbete inte är klart och Bokföringsnämnden har tillsatt en grupp som jobbar med att utveckla normer för ideella föreningar (Karlsson et al., 2002) Praxis är något som utvecklas ständigt över tiden och därför anses praxis inte vara något som görs vid en viss tidpunkt (Hussein, 1981). Bakom varje förändring står en vilja att åstadkomma en riktigare eller fördelaktigare lösning. Enligt Jönsson (1985) är det i princip meningslöst att tala om gemensam praxis för samtliga företag eftersom förutsättningar varierar beroende på storlek och vilken bransch företagen tillhör. Detsamma borde gälla för ideella föreningar eftersom verksamhet och mål skiljer sig mellan olika ideella föreningar.

Inom idrottssektorn torde det dock, med utgångspunkt i Jönssons resonemang, vara möjligt att utveckla redovisningspraxis som tillgodoser både föreningens interna krav på information och de externa intressenternas krav på information. FRII⁵ har arbetat med att skapa normer och praxis för insamlingsorganisationer och har i det arbetat tagit fram en mall för hur årsredovisningen bör upprättas (Törning, 2003). Det borde därför vara möjligt även i idrottssektorn att skapa gemensamma redovisningsnormer så att praxis utvecklas. Enligt Wendleby (2002) är utformningen dock inte helt lätt att genomföra då reglerna för ideella föreningar i princip bara överförs från företag, utan att anpassas. Reglerna för upprättande av årsredovisning för ideella föreningar är i dagsläget nya och förvirringen är stor (Ideellt forum, 2002). Därför blir följande hypotes intressant att testa:

Hypotes 3

De intressenter som i dagsläget använder idrottssektorns årsredovisningar anser inte att informationen tillgodoser informationsbehovet.

⁵ Frivilligorganisationernas Insamlingsråd, en sammanslutning av ett 70-tal frivilligorganisationer inom humanitet, kultur och miljövard

Det torde enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994) vara av vikt att det finns en konsekvens mellan ideella föreningars mål och finansiella tillgångar utifrån ändamålsenlighet. Tillgångar skall förbrukas på ett sätt och/eller vid en tid som stämmer överens med föreningens mål. Detta kan leda till att årets resultat skiljer sig åt mellan olika perioder varför det krävs en förklaring till resultatet med en koppling till föreningens mål. Det är viktigt att de ideella föreningarna i sin årsredovisning redovisar vilka mål föreningen har samt att en redogörelse görs hur styrelsen använder föreningens kapital. (Herzlinger & Nitterhouse, 1994) Herzlinger och Nitterhouse (1994) anser att styrelsen bör ställas sig frågan: ”Påverkar föreningens finansiella tillgångar föreningens mål på ett icke ändamålsenligt sätt och är målen konsekventa med föreningens finansiella förmåga?” (sid 139). Även Grahn och Törning (2003) betonar vikten av att ideella föreningar i årsredovisningar anger en koppling mellan måluppfyllelse och resultat. Grahn och Törning (2003) poängterar dock att det inte är någon lätt uppgift att redovisa en koppling mellan måluppfyllelse och resultat, men menar att ökad information, som kompletterar den ekonomiska informationen, kan leda till ökad förståelse för årsredovisningarna. Ökad förståelse innebär att begripligheten ökar och begriplighet är en viktig kvalitativ egenskap eftersom intressenterna ofta saknar ekonomisk kunskap att tolka årsredovisningar (Torkelsson, 1995). Därför blir följande hypoteser intressanta att testa:

Hypotes 4

Idrottssektorns intressenter anser att det är av vikt att i årsredovisningen kunna utläsa en koppling mellan föreningens måluppfyllelse och resultat.

Hypotes 5

Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat.

Herzlinger och Nitterhouse (1994) efterfrågar information om huruvida föreningarna kan uppnå sina mål med den finansiella ställning de besitter. Vidare ställer Herzlinger och Nitterhouse (1994) frågan huruvida rätt ekonomiska metoder används för att verksamhetens mål skall uppnås. Ideella förenings främsta uppgift är att generera service i någon form och därför anser Herzlinger och Nitterhouse (1994) att föreningar med stort eget kapital kan vara ett lika stort problem som föreningar som är underkapitaliserade. Dock är det viktigt att ideella föreningar inte förverkar sitt kapital så att framtida generationer inte kan uppnå förenings övergripande mål (Herzlinger & Nitterhouse, 1994). Det är därför av vikt att föreningen i årsredovisningen kommenterar det egna kapitalets storlek och redogör för det egna kapitalets utveckling, varför följande hypoteser blir intressanta att testa:

Hypotes 6

Idrottssektorns årsredovisningsintressenter anser att det är av vikt att det i årsredovisningar ges en förklaring till det egna kapitalets storlek.

Hypotes 7

Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en förklaring till det egna kapitalets storlek.

Hypotes 8

Idrottssektorns årsredovisningsintressenter anser att det är av vikt att föreningarna i årsredovisningen presenterar en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas.

Hypotes 9

Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas.

4.7 Kapitelsammanfattning

Årsredovisningens syfte är att förse idrottssektorns intressenter med användbar information som kan ligga som grund för beslut. Agentteorin behandlar hur principalen (intressenter) skall kontrollera att agenten (styrelse i föreningen) agerar på ett sätt som gynnar principalen. Årsredovisningar i idrottssektorn utgör ofta den enda möjligheten för intressenter att kontrollera huruvida styrelsen arbetar efter de mål och stadgar som föreningen har.

Idrottssektorns intressenter består av flertalet externa intressentgrupper såsom medlemmar, stat, sponsorer, journalister och kreditgivare. Dessa intressenter har olika intresse i idrottssektorns årsredovisningar beroende på vilket förhållande de har till föreningen.

Reglerna om upprättande av årsredovisning i ideella föreningar hämtas från företagens regelverk och någon anpassning till ideella föreningar är inte gjord. På grund av att reglerna är nya för ideella föreningar så har inte praxis utvecklats och god redovisningssed har inte skapats. Därför torde informationen i årsredovisningen inte tillgodose alla intressentgruppers informationsbehov och följande hypoteser blir därför intressanta att testa:

Hypotes 1: Intressenternas främsta användningsområde av idrottssektorns årsredovisningar är som kontrollverktyg

Hypotes 2: Majoriteten av idrottssektorns fem intressentgrupper använder årsredovisningar.

Hypotes 3: De intressenter som i dagsläget anger att de använder idrottssektorns årsredovisningar anser inte att informationen tillgodoser informationsbehovet.

Ideella föreningars främsta uppgift är att generera service i någon form och inte öka eget kapital av vinst. Därför är det viktigt att sambandet mellan måluppfyllelse årets resultat redovisas för intressenterna på ett begripligt sätt. Reglerna för upprättande av årsredovisning i ideella föreningar är nya och kopplingen är svår att visa, varför följande hypoteser blir intressant att testa:

Hypotes 4: Idrottssektorns intressenter anser att det är av vikt att i årsredovisningen kunna utläsa en koppling mellan föreningens måluppfyllelse och årets resultat.

Hypotes 5: Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat.

Det är enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994) viktigt att det egna kapitalet inte är starkt över eller underminerat och därför ska föreningen hitta en balans som inte gör det svårt för framtida generationer att uppfylla föreningens mål. Därför är det viktigt att föreningen tydligt redogör för det egna kapitalet och följande hypoteser blir därför intressanta att testa:

Hypotes 6: Idrottssektorns årsredovisningsintressenter anser att det är av vikt att det i årsredovisningar ges en förklaring till det egna kapitalets storlek.

Hypotes 7: Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en förklaring till det egna kapitalets storlek.

Hypotes 8: Idrottssektorns årsredovisningsintressenter anser att det är av vikt att föreningarna i årsredovisningen presenterar en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas

Hypotes 9: Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas.

5. EMPIRISK METOD

Inledningsvis redogör vi för vår undersökningsansats som är av tvärsnittskaraktär med en kompletterande fallstudie. Tvärsnittsansatsen ledde oss in på en survey, där data samlats in genom en elektronisk enkätundersökning. Vi har gjort en urvalsundersökning, där urvalet skett i tre steg och då enkätundersökningar ofta medför stort bortfall redogör vi även för detta. Trovärdigheten i studien har vi handskats med bland annat genom att noggrant beskriva varje del i den empiriska metoden.

5.1 Undersökningsansats

Syftet med vår uppsats är att testa våra teoretiskt underbyggda hypoteser för att kartlägga attityder och samband kring idrottssektorns årsredovisningar. Utifrån vald undersökningsgrupp är målet att dra generella slutsatser för respektive intressentgrupp inom idrottssektorn.

Vårt syfte har lett oss in på en tvärsnittsansats eftersom vi vill kartlägga attityder och samband mellan variabler i en större population vid en viss tidpunkt. I en tvärsnittsansats handlar det om att undersöka relationen mellan två eller flera variabler vid en given tidpunkt. Ansatsen låter oss få en möjlighet att förstå idrottssektorns attityder till årsredovisningar, däremot inte processer. Andra karakteristiska med ansatsen är att den låter oss beskriva ett fenomen och ger möjlighet att generalisera. (Halvorsen, 1992) Alternativet till tvärsnittsansatsen hade varit att göra en fallstudie, där intresset mer riktar sig mot detaljerade och ofta djupgående beskrivningar och analyser av enskilda fall (Lekvall & Wahlbin, 2001). Vi har valt att kombinera vår tvärsnittsstudie med en fallstudieinriktad analys för att öka den empiriska grunden och därmed öka trovärdigheten. Tvärsnittsstudien är dock den mer dominerande ansatsen i vår uppsats och fallstudien enbart ett komplement.

Det finns två typer av tvärsnittsansats; survey-ansats och experimentell ansats. Vi har valt den förstnämnda då survey-ansatsen observerar och registrerar verkligheten passivt som den är, utan att vi själva tar aktivt del i och försöker påverka den. En survey innebär att färre antal variabler mäts men fler objekt studeras i motsats till experimentell ansats vilken aktivt försöker styra den studerade verkligheten med fler variabler men färre objekt. Survey-ansatsen passar oss vidare bra eftersom vi även vill kunna uttala oss om den bakomliggande populationen och inte bara de som undersökts. (Ibid)

Vald undersökningsansats leder även fram till att vi kommer att göra en kombination av kvantitativ och kvalitativ studie, där vårt insamlade material dels uttrycks i sifferform och analyseras kvantitativt och dels uttrycks kvalitativt genom analys av årsredovisningar (Ibid). Detta beskrivs mer utförligt i nästa avsnitt, 5.2 Materialinsamling.

5.2 Materialinsamling

Den data vi har valt att samla in är övervägande kvantitativ eftersom vi har genomfört enkätundersökningar som ger uttryck i siffror och som kan statistiskt sammanställas och bearbetas. Att vår data inte uteslutande är kvantitativ beror på att vi kompletterat den kvantitativa studien med kvalitativa dokumentstudier. Dessutom ger två frågor i vår enkät respondenten möjlighet att uttrycka sig i text. Det innebär att svaret på de frågorna ger oss kvalitativ data som får tolkas och analyseras i stället för att statistiskt sammanställas. Det som utmärker kvantitativ data är att många objekt men få variabler studeras och datan ger svar på frågor som exempelvis; hur många? I vilken utsträckning? (Svenning, 1997) Vi har valt att övervägande samla in kvantitativ data eftersom den ger oss möjlighet att se samband, ger svar på frågor om frekvens och samtidigt ger möjlighet att generalisera. Vi har dock valt att komplettera med kvalitativa dokumentstudier på ett färre antal objekt för att ge en bättre empirisk grund.

Vi har valt att göra en enkätstudie som utgör den största delen av vår empiri. Detta val har vi gjort eftersom vi vill nå ut till många respondenter. Vi har valt att via e-post länka respondenten vidare till vår hemsida där enkäten finns (se Bilaga 1 och 2). Detta har vi gjort för att hålla kostnader och administrationsarbete nere. Enkätstudie är en av de vanligaste datainsamlingsmetoderna vid surveyundersökning (Lundahl & Skärvad, 1999) och eftersom vår undersökning kräver att en stor population studeras ansåg vi enkätstudie vara mest relevant att genomföra. Det finns en rad fördelar med enkätstudier, bland annat att de är billiga och kräver lite tid samtidigt som respondenten har möjlighet att svara när hon/han har tid, vilket kan öka tillförlitligheten. (Dahmström, 1996)

Vid val av datainsamlingsmetod är det viktigt att väga fördelarna med metoden mot nackdelarna (Andersen, 1998). Enkätstudier har nackdelar eftersom det kan ta lång tid att få in svaren. Dessutom kan vi aldrig vara säkra på att den tänkta respondenten är den person som faktiskt fyller i formuläret. (Dahmström, 1996) Nackdelen med att arbeta med enkäter är också att bortfallet ofta blir stort (Lekvall & Wahlbin, 2001). Vår enkätstudie genomförs via e-post, varför även tekniska problem kan uppstå. Vi har dock övervägt dessa nackdelar och är medvetna om enkätstudiers brister, men ansåg trots det att med de resurser som vi besitter var enkätundersökning den bästa datainsamlingsmetoden. Syftet med vår studie är att kartlägga intressenternas uppfattning om och attityder till årsredovisningar i idrottssektorn. Vi söker svar på strukturella frågor och enligt Svenning (1997) kan sådana frågor ibland med fördel framföras i enkät eftersom attityder kan vara känsliga för respondenten att svara på genom personlig intervju. Hade vår arbetsperiod varit tidsmässigt längre anser vi att en komplettering med intervjuer hade gett ett mer tillförlitligt empiriskt resultat. Att enbart använda intervjuer fann vi inte aktuellt då undersökningspopulationen var stor och risken för intervjuareffekt är stor. Dessutom menar Artsberg (1992) att redovisning är ett intresseområde vilket gör det svårt att säkerställa data genom intervjuer eftersom det är svårt att tränga djupt in i processen. Många respondenter finns också stationerade runt om i Sverige, varför besöksintervjuer skulle ha blivit praktiskt omöjligt att genomföra inom ramen för vårt arbete.

Vi har valt att som komplement till enkätstudien göra en kvalitativ dokumentstudie där det insamlade materialet består av årsredovisningar från de sju slumpmässigt utvalda specialidrottsförbunden (mer om det under avsnitt, 5.4 Urval). Denna studie kommer att utgå från vissa frågor i enkäten som den kvantitativa studien bygger på. Vår analys av årsredovisningarna kommer att ställas i jämförelse med respondenternas svar. Vi är medvetna om vi i vår fallstudie inte har möjlighet att generalisera resultaten (Lekvall & Wahlbin, 2001).

Vid de allra flesta studier används både primär- och sekundärdata. Genom våra enkätstudier kommer vi att samla in primärdata. Att samla in data genom enkäter innebär att primärdata används. Fördelen med primärdata är att den är insamlad av oss och till vår studies ändamål. Det innebär att informationen inte är tolkad tidigare. (Halvorsen, 1992) När vi gör vår fallstudie studerar vi dokument i form av årsredovisningar. Dokument är oftast sekundärdata eftersom det är befintlig data insamlad och sammanställd av någon annan (Saunders et al., 2000) I vår undersökning är årsredovisningarna att betrakta som primärdata eftersom vi undersöker hur årsredovisningar är upprättade.

5.2.1. Enkätens utformning

Genom survey försöker forskaren få information om ett visst fenomen. Denna information kan anskaffas genom frågor i en enkät och det är viktigt att rätt frågor ställs och att frågorna tolkas rätt av respondenten. (Lundahl & Skärvad, 1999) Med anledning av detta har vi försökt utforma frågeformuläret på ett lättförståeligt sätt. (Enkäten finns som Bilaga 2). Eftersom vi undersöker respondentens inställning till och användning av årsredovisningar i idrottssektorn har vi valt att inleda med enklare frågor. Detta är viktigt för att få respondenten att fortsätta svara på enkäten. (Dahmström, 1996)

Flera av de frågor vi ställer är ja/nej- frågor kompletterade med ett svarsalternativ, ingen uppfattning. Enligt Lekvall och Wahlbin (2001) är sådana svarsalternativ enligt nominalskala. Att bedöma vilken skaltyp de olika svarsalternativen tillhör är nödvändigt för att bedöma hur bearbetningen av datan skall göras (Lekvall & Wahlbin, 2001). Nominalskala är den enklaste formen av skala och innebär att svarsalternativen saknar inbördes ordning och därför inte går att rangordna (Svenning, 1997). Nominalskalan är kvalitativ till sin natur, varför kodning av svarsalternativen inte ger ökad information utan endast underlättar databearbetningen (Dahmström, 1996). För att skalan skall klassas som nominalskala är det dock nödvändigt att svarsalternativen är uttömmande och varandra uteslutande (Lekvall & Wahlbin, 2001).

För att vara säkra på att vårt frågeformulär var förståeligt för de målgrupper vi skulle undersöka genomförde vi en testundersökning av formuläret genom ett miniatyrurval. Vid testet av formuläret bifogade vi även vårt introduktionsbrev för att leda in respondenterna på ämnet. Introduktionsbrevet bifogades även till den riktiga undersökningsgruppen för att öka undersökningens trovärdighet och öka

andelen svar. Enligt Dahmström (1996) måste ett introduktionsbrev alltid medfölja vid postenkäter för att skapa trovärdighet och ge respondenten nödvändig förhandsinformation. Introduktionsbrevet finns som Bilaga 1. I introduktionsbrevet angav vi, för att underlätta för respondenten, utifrån vilket perspektiv respondenten skulle svara på enkäten. Observerbart är att intressentgrupperna staten, banker och sportjournalister svarade generellt på årsredovisningar inom idrottssektorn. Medlemmar och sponsorer svarade i egenskap av anknytning till något av de sju utvalda förbunden.

5.3 Val av population

I teorikapitlet redogjorde vi för vilka årsredovisningens externa intressenter är i idrottssektorn. Vi kom fram till att de främsta intressenterna är sponsorer, staten, kreditgivare, journalister och medlemmar. Dessa intressentgrupper kan bestå av företag, föreningar, enskilda personer etc. Vi har därför i varje intressentgrupp valt en specifik målpopulation som vår undersökning skall baseras på. Eftersom idrottssektorn består av åtskilliga förbund/föreningar har vi slumpmässigt valt ut 7 av totalt 67 specialidrottsförbund som övergripande målpopulation. Urvalet görs sedan inom respektive intressentgrupp. Det innebär att dessa sju specialidrottsförbund utgör idrottssektorn i vår undersökning. Vi är medvetna om att denna begränsning i målpopulationen och därför är vi försiktiga med att dra alltför generella slutsatser.

5.3.1 Sponsorer

De sponsorer som föreningarna har är individuella för respektive idrottsförbund/förening. Vi har valt att målpopulationen skall utgöras av samtliga företagssponsorer inom de sju utvalda specialidrottsförbunden. Vi har därmed bortsett från enskilda personer som sponsorer, eftersom dessa kan vara svåra att nå ut till. Vidare har vi valt att definiera stat under en specifik intressentgrupp även om de också kan anses vara sponsorer.

5.3.2 Stat

Staten har en viktig roll när det gäller ekonomisk ersättning inom idrottssektorn. Staten ger pengar till Riksidrottsförbundet i form av bidrag från justitiedepartementet. Riksidrottsförbundet fördelar sedan i sin tur bidragen till de 67 specialidrottsförbunden. Vår målgrupp kommer därför att utgöras av staten i form av bidragsgivande departement.

5.3.3 Kreditgivare

För gruppen kreditgivare har vi valt att studera den vanligaste formen av kreditgivare i Sverige, nämligen banker. Det finns även övriga kreditgivare i form andra kreditinstitut, men eftersom bankerna är vanligast och mest representerade så har vi valt att studera dessa. Vår målpopulation kommer därmed att utgöras av de åtta största svenska bankerna.

5.3.4 Journalister

Journalister är representerade i flera olika medier, bland annat tidningar, radio och TV. För att kunna göra ett realistiskt urval och hålla målpopulationen överskådlig har vi valt att undersöka de journalister som arbetar för dagstidningar med sportjournalistik och med chefsbefattning. (Kungl. Biblioteket) Vi är medvetna om att denna avgränsning i målpopulation kan ge studien vissa brister, men på grund av möjlighet till överskådlighet har vi valt att begränsa populationen. Vi är därmed också medvetna om att vi inte kan dra generella slutsatser för samtliga journalister.

5.3.5 Medlemmar

Medlemmar är den grupp som är störst. När vi studerar medlemmarna gör vi det utifrån de sju slumpmässigt utvalda specialidrottsförbunden.

Distriktsförbunden är medlemmar i specialidrottsförbunden och samtliga distriktsförbund inom de sju utvalda specialidrottsförbunden utgör målpopulation som Specialidrottsförbundens medlemmar.

Varje enskild idrottsförening i Sverige är medlem i ett distriktsförbund och tillhörande specialidrottsförbund och samtliga idrottsföreningar inom de sju utvalda specialidrottsförbunden kommer därför också att utgöra målpopulationen medlemmar i vår studie.

Den enskilde medlemmen i idrottsföreningarna kommer inte att omfattas av vår undersökning eftersom det skulle göra datahantering och urval ohanterbart.

5.4 Urval

Vi har valt att göra urval i stället för totalundersökning. Att uttala sig om en totalpopulation utifrån en liten population kallas inferens (Andersen, 1998). Saunders et al (2000) skriver att när tid och pengar är begränsade kan en totalundersökning vara omöjlig att genomföra, varför en urvalsundersökning används. En del forskare menar att urval många gånger ger högre tillförlitlighet och exakthet än totalundersökningar eftersom tid kan spenderas på att analysera datan i stället för att samla in den. (Saunders et al, 2000) I vår undersökning skulle en totalundersökning vara praktiskt omöjligt eftersom idrottssektorns intressenter är många.

Vårt urval har skett i tre steg, först ett slumpmässigt urval sedan ett stratifierat urval och slutligen ett slumpmässigt urval. Det första slumpmässiga urvalet gjordes utifrån de 67 specialidrottsförbunden, Genom ett obundet slumpmässigt urval valdes 7 av de 67 specialidrottsförbunden ut, dessa representerar idrottssektorn. Detta urval har gjorts av två anledningar, dels eftersom det gör en fallstudieinriktad dokumentstudie möjlig genom att de sju slumpmässigt utvalda specialidrottsförbundens årsredovisningar kan analyseras, dessutom gör det att insamling och datahantering hamnar inom ramen för uppsatsens resurser.

Stratifierat urval innebär att stickprovsstorleken delas upp i olika strata för att försäkra sig om att alla viktiga grupper finns representerade i urvalet. Utifrån de olika stratum görs sedan slumpmässigt urval. Eftersom vi skall undersöka fem olika intressentgrupper inom idrottssektorn kommer dessa grupper att utgöra våra strata. De olika intressentgrupperna består av olika stora målpopulationer varför vi genom det stratifierade urvalet förvissar oss om att samtliga strata finns representerade i undersökningen. Om vi inte först gjort ett stratifierat urval hade risken funnits att vi inte, genom slumpmässigt urval, hade fått samtliga intressentgrupper representerade. (Saunders et al, 2000)

Saunders et al (2000) skriver att urvalsstorleken mer är en bedömning än något som med säkerhet förkalkyleras. Vi har valt olika storlekar på urvalet i de olika strata med anledning av att målpopulationen varierar mellan grupperna. Samma storlek har dock valts inom de olika utvalda specialidrottsförbunden. Medlemmar är det strata som har störst målpopulation, medan staten endast består av ett utskottsorgan, justitiedepartementet. Saunders et al (2000) skriver att bedöma svarsfrekvensen vid postenkäter kan vara svårt och att en svarsfrekvens på 30 procent är rimligt att få.

I intressentkategorin medlemmar är urvalsstorleken 175 respondenter, detta eftersom vi efter en rimlighetsbedömning slumpmässigt valt ut 70 distriktsförbund (10 inom varje specialidrottsförbund) och 105 idrottsföreningar (15 inom varje specialidrottsförbund) inom de sju utvalda specialidrottsförbunden. Enkäten har skickats till ordförande i respektive organ, detta eftersom vi ansåg att ordförande borde besitta kunskap om förbundets/föreningens ekonomiska frågor. I enlighet med Lekwall och Wahlbin (2001) har vi inte gjort ett större urval för att säkra antalet svar, eftersom bortfallet procentuellt troligtvis blivit detsamma.

Enkäten har skickats till åtta banker. Att dessa åtta banker valdes berodde på att de är stora nationella banker. Saunders et al (2000) skriver att då målpopulationen är mindre än 30 till antalet skall samtliga ingå i undersökningen. Saunders et al (2000) menar dock vidare att urvalsstorleken är beroende av resurser, varför vi valde att begränsa antalet banker till åtta. Tid lades i stället ned på att finna rätt respondent inom bankerna för att göra svaren mer tillförlitliga.

Journalister begränsades till målpopulationen, sportjournalister inom svensk dagspress (se 4.3.4 Journalister). I urvalet valdes 24 sportjournalister ut slumpmässigt, genom att svenska dagstidningar valdes ut slumpmässigt. Bland valda tidningar skickades sedan enkäten till sportcheferna på respektive tidning.

Staten, som intressent, består i justitiedepartementet varför urvalet blev en person inom detta departement. För att finna en lämplig respondent ringde vi till justitiedepartementet och rådfrågade.

Sponsorer till de sju specialidrottsförbunden har vi blivit informerade om dels genom telefon- och mailkontakt med förbunden och dels genom att besöka förbundens hemsidor. Av dessa sponsorer har vi slumpmässigt valt ut 28 (dvs. 4 inom varje specialidrottsförbund)

5.5 Statistisk bearbetning

För att testa våra hypoteser har vi valt att åskådliggöra resultatet i såväl frekvens- som korstabeller. Utfallet av hypotesprövning 1- 4 samt 6 och 8 presenteras i tabeller medan hypotesprövning 5, 7 och 9, som består av samband som testas, presenteras i korstabeller.

För de hypoteser som testar samband (hypotes 5, 7 och 9) har vi valt att använda Chi-två test och Fischers exakta test för att reducera eventuella slumpfel. Att vi har valt att använda både Chi-två test och Fischers exakta test beror på att Fischers exakta test ger högre grad av tillförlitlighet när antalet studerade objekt är få. Fischers exakta test jämför den procentuella fördelningen mellan variabler och fungerar endast vid 2 x 2 tabeller, det vill säga då det endast finns två variabler som endast kan anta två värden. (Infovoice) Både Chi-två test och Fischers exakta test är icke-parametriska test och enligt Aronsson (1999) bör icke-parametriska test användas på hypotesprövning med nominalskalevariabler samt när urvalet är litet, vilket är fallet i vår undersökning. Chi-två testet reducerar eventuella slumpfel och är ett vanligt förekommande test då variablerna antar nominalskala (Infovoice). Nominalskala innebär att variabelvärdena endast är klassifikationer. Klassifikationer är inte meningsfulla att använda i matematiska beräkningar och påstående kan inte göras huruvida det ena är bättre eller sämre än det andra. (Aronsson, 1999)

Vi har använt SPSS som statistiskt bearbetningsprogram för vår empiriska undersökning och i SPSS finns inte Fischers exakta test som valmöjlighet utan det redovisas i Chi-två testet i de fall det är tillämpligt. I vårt fall ger Fischers exakta test en mer korrekt bild, men vi åskådliggör ändå utfallen av båda testen.

5.6 Ramfel och bortfall

Ramfel är ett problem som kan uppstå vid undersökning av urvalspopulation till skillnad från totalpopulation. Ramfel uppstår då det register som urvalet baseras på inte helt överensstämmer med populationen. (Lekvall & Wahlbin, 2001) För att minimera ramfelen och för att säkerställa nettopopulationen har vi noggrant tagit fram olika urvalsramar för de olika intressentgrupperna.

Urvalet bland medlemmar har gjorts utifrån samtliga distriktsförbund och idrottsföreningar varför risken för ramfel i denna intressentgrupp är liten. Inte heller för sportjournalister är risken för ramfel stor eftersom urvalet är baserat på samtliga dagstidningar i Sverige (Kungl. Biblioteket). Däremot kan ramfel uppstå inom sponsorer eftersom urvalet av dessa inte gjorts baserat på något register utan utifrån angivna sponsorer och hemsidor. Detta kan innebära att vi i urvalet har missat någon sponsor eller att någon sponsor som ingått i vårt urval inte har sponsrat verksamheten under det senaste året. Eftersom vi har valt ut ramen för banker och departement inom staten belastas inte dessa intressentgrupper av ramfel.

Bortfall kan delas upp i två olika former av bortfall, individbortfall och partiellt bortfall. Individbortfall uppstår när respondenterna inte svarar på enkäten eller när utvalda respondenters e- post adress är felaktig så att enkäten aldrig når respondenten. (Dahmström, 1996) För att minska individbortfallet valde vi att skicka med ett introduktionsbrev där vi förklarade vårt syfte med studien samt klargjorde att svaren är anonyma. I introduktionsbrevet framförde vi även hur viktigt respondentens svar var för vår undersökning samt var resultatet av studien kommer att kunna hittas. För att göra det enkelt för respondenten och därmed minska risken för bortfall sändes introduktionsbrevet ut via e- post och via mailet länkades respondenten till enkäten (se Bilaga 1 och 2). Påminnelse sändes även ut till de respondenter som inte svarat inom angiven tidsram. Partiellt bortfall uppstår då en eller flera frågor inte blir besvarade (Ibid). Vi har försökt att minimera denna form av bortfall genom att på ett tydligt och lättförståeligt sätt presentera frågorna. Vi har också försökt att begränsa antalet frågor i enkäten.

För att minska bortfallet, både individ och partiellt, har vi också valt att skicka enkäterna till personer som av befattningsskäl borde ha kunskap om ekonomiska frågor. Vi har dessutom i en del intressentgrupper tagit kontakt med respondenterna via telefon innan undersökningen genomfördes för att försäkra oss om att enkäten skickades till rätt person.

Det bortfall som vi har belastats av kommer att presenteras och diskuteras i kapitel 6, Analys.

5.7 Trovärdighet

Två viktiga begrepp inom empirisk forskning är validitet och reliabilitet. Begreppen beskriver forskningens trovärdighet. Validitet kan enkelt beskrivas med att det som är avsett att mätas verkligen mäts. Reliabilitet är tillförlitligheten i en undersökning, d.v.s. hur tillfälligheter påverkar resultatet och hur säkert vi mäter det vi faktiskt mäter. (Saunders et al., 2000)

En grundläggande förutsättning för att kunna dra generella slutsatser av en kvantitativ studie är att den empiriska grunden är riktig (Svenning, 1997). Denna form av validitet kallas den yttre validiteten (Ibid) och för att öka den har vi på ett så noggrant sätt som möjligt gjort urvalen. Vi är dock medvetna om att vårt urvalsförfarande innebär försiktighet vid generalisering.

För att öka validiteten har vi försökt vara noggranna i valet av vem som skall svara på enkäten, det är dock omöjligt att säkerställa att den tänkta respondenten verkligen är den som svarar. Enligt Dahmström (1996) är det svårt att vid enkätundersökning, som mäter attityder och inställningar, säkerställa en god validitet eftersom frågorna kan uppfattas på olika sätt av olika respondenter. Vi har dock valt att göra svarsalternativen enkla och frågorna tydliga för att öka validiteten, det vill säga öka sannolikheten att det vi vill mäta verkligen mäts.

Vi har i undersökningen utgått från ett enhetligt frågeformulär och svaren har endast sammanställts och statistiskt bearbetats. Med anledning av detta samt att flertalet frågor består av slutna svarsalternativ är det troligt att samma resultat skulle uppnås om undersökningen gjorts av någon annan. Det förutsätts dock att samma förutsättningar gäller och att respondenterna svarar för årsredovisningar från år 2002, vilket våra respondenter har gjort. Enligt Svenning (1997) ökar detta reliabiliteten. Genom att vi i enkäten ger information om ämnet och därmed klargör begrepp för respondenten ökar vi reliabiliteten (Svenning, 1997). Däremot kan vi inte säkra oss mot att respondenten inte har förstått frågorna och därmed gissat. För att öka reliabiliteten har vi dock genomfört en testundersökning där vi även valt att diskutera med testrespondenterna hur frågorna uppfattats för att minska risken för misstolkningar i den riktiga undersökningen.

För att ytterligare öka reliabiliteten har vi försökt att undvika begrepp som kan tolkas på många olika sätt och därmed ge olika svar beroende på olika tolkningar. Något som minskar reliabiliteten i vår studie är att vi saknar kontroll över faktorer som kan påverka respondenten vid svarstillfället. Sådana faktorer kan vara tillstånd hos individen såsom trötthet, motivation och stress. (Lekvall & Wahlbin, 2001) Vi kan inte heller påverka i vilken miljö och med vilken omgivning respondenten väljer att svara vilket också sänker reliabiliteten. Vi är också medvetna om risken att enbart de personer som förstår enkäten har valt att svara vilket ökar bortfallet och kan snedvrída resultatet. Däremot ger en enkätundersökning med slutna svarsalternativ ingen intervjuareffekt vilket borde öka reliabiliteten (Ibid).

För att ytterligare öka trovärdigheten i vår uppsats har vi, i enlighet med Sjöholm (1994) valt att vara tydliga i vår framställning genom att detaljerat beskriva varje del i den empiriska metoden. Vi har också kritiskt granskat de metoder vi har valt samt kombinerat två undersökningsmetoder för att stärka den empiriska grunden.

5.8 Kapitelsammanfattning

Uppsatsens syfte har lett oss in på en survey-ansats, som är en form av tvärsnittsansats. Ansatsen kartlägger samband mellan variabler i en större population och observerar samt registrerar verkligheten passivt som den är. Vi har genomfört en enkätstudie som skickats ut genom e- post till respondenterna. Trots vissa nackdelar med enkätundersökningar finner vi fördelarna större. För att öka den empiriska grunden valde vi att komplettera studien med en fallstudie. Datan vi samlar in genom enkätundersökningen är övervägande kvantitativ, medan den kompletterande fallstudiens data är kvalitativ. Inom varje intressentgrupp sponsorer, stat, kreditgivare, journalister samt medlemmar har vi valt en specifik målpopulation som vår undersökning baseras på. Vi är medvetna att vi gör en begränsning i målpopulationen och är därför försiktiga med att dra allt för generella slutsatser. I stället för att göra en totalundersökning har vi gjort urval. Urvalen har skett i tre steg. För att öka validiteten och reliabiliteten i vår undersökning har vi i enlighet med Sjöholm (1994) valt att presentera varje del i den empiriska metoden på ett noggrant sätt.

6. ANALYS

I detta kapitel presenteras löpande våra hypotesprövningar. Vi inleder kapitlet med att redogöra för svarsfrekvensen som totalt är 31 procent. I hypotesprövning 1 och 2 visar vi dels att majoriteten av intressentgrupperna använder årsredovisningar och dels att årsredovisningarna främst används som någon form av kontrollverktyg. Vidare redogör vi i hypotesprövning 3 att flertalet av intressentgrupperna är nöjda med informationen som ges i årsredovisningar. Vi presenterar också genom hypotesprövning 4, 6 och 8 att majoriteten av intressentgrupperna i årsredovisningar vill se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek samt se en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Avslutningsvis konstaterar vi med hjälp av korstabeller, Chi-två och Fischers exakta test att de som inte använder årsredovisningar inte är av annan uppfattning, om innehållet i årsredovisningar, än de som använder dem.

6.1 Utgångspunkter för analysen

Analysen är uppdelad i de olika hypoteser vi skall testa. Varje hypotesprövning inleds med att vi presenterar resultatet från frågorna i enkäten kopplade till respektive hypotes. Resultaten presenteras för varje intressentgrupp, ett sammanslaget resultat hade gett snedvridna resultat på grund av olika stora undersökningsfrekvenser i de olika intressentgrupperna.

Resultaten från undersökningen används sedan i enlighet med Halvorsen (1992) för att pröva hypoteserna och vi analyserar därmed resultaten med teori. Hypotesprövningen innebär att hypoteserna antingen falsifieras eller inte falsifieras (Halvorsen, 1992). Halvorsen (1992) menar att om hypotesen inte falsifieras ökar tilltron till den teori som hypotesen är uppbyggd på och om hypotesen falsifieras gäller det omvända. Vi vill dock poängtera att bara för att hypotesen inte falsifieras innebär det inte att den bakomliggande teorin är sann. Andra teorier kan ligga som grund för den hypotes som testats. (Ibid)

Hypotesprövning av hypotes 5, 7 och 9, som testar samband mellan olika variabler, presenteras i ett gemensamt avsnitt för att underlätta för läsaren. Sambanden presenteras i korstabeller och har testas genom Chi-två test och Fischers exakta test.

6.1.1 Redovisning av svarsfrekvens

Frågeformuläret har skickats ut till 236 respondenter, varav 175 medlemmar, 8 banker, 24 sportjournalister, 28 sponsorer samt till staten som resresenteras av en respondent från justitiedepartementet.

Tabell 1, Total svarsfrekvens

Totalt		
	Procent	Frekvens
Svarat	31	74
Bortfall	69	162
Totalt	100	236

Tabell 2, Svarsfrekvens per intressentgrupp

	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten	
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens
Svarat	30	52	36	10	33	8	38	3	100	1
Bortfall	70	123	64	18	67	16	62	5	0	0
Totalt	100	175	100	28	100	24	100	8	100	1

Bortfall, i form av individbortfall, uppstod på grund av att en del respondenter inte svarade. I en del fall uppstod individbortfall redan då enkäten skickades ut eftersom en del e- post adresser inte var aktuella vilket innebar att frågeformuläret aldrig nådde respondenten. I vår undersökning fick vi 9 stycken bortfall på grund av att e- postadressen var felaktig eller inaktuell. Eftersom alla de 236 slumpmässigt utvalda respondenter inte svarade fick vi ytterligare individbortfall. Den totala svarsfrekvensen var 74 svar vilket motsvarar cirka 31 procent, varav 52 medlemmar, 10 sponsorer, 8 sportjournalister, 3 banker och staten, som representeras av en respondent. Vi har inte åtgärdat bortfallsgruppen eller på annat sätt haft dessa med i analysen eftersom det enligt Lekwall och Wahlbin (2001) är orimligt att anta att bortfallsgruppen är av samma uppfattning som de svarande.

En annan vanlig form av bortfall är då respondenter inte svarat på en del frågor, även kallat partiellt bortfall (Dahmström, 1996). Denna form av bortfall var inget som vår undersökning belastades av. Samtliga respondenter fyllde i undersökningen på ett tillfredsställande sätt.

6.2 Hypotesprövning 1

H1: Intressenternas främsta användningsområde av idrottssektorns årsredovisningar är som kontrollverktyg.

Hypotesprövning 1 bygger svaren i fråga 3 i vårt frågeformulär (se bilaga 2).

Tabell 3, Användningsområde för idrottssektorns årsredovisningar?

Till vad?	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent
Kontrollverktyg	23	6	x	X	x	x	x	x	100
Allmän info.källa	46	12	80	8	x	x	33	1	x
Ekonomisk uppföljning	31	8	20	2	100	6	67	2	x
Totalt	100	26	100	10	100	6	100	3	100

Majoriteten av medlemmarna uppgav att det främsta användningsområdet av årsredovisningar är som allmän informationskälla och ekonomisk uppföljning. Dessa användningsområden är också dominerande bland banker, sponsorer och sportjournalister. Däremot använder staten och cirka 20 procent av medlemmarna årsredovisningar som kontrollverktyg.

Enligt vårt agentteoretiska perspektiv är årsredovisningen många gånger det enda sättet för intressenterna att kontrollera hur ideella föreningar förvaltar ekonomi och verksamhet. Enligt Hendriksen och Van Breda (1992) besitter styrelsen ofta mer information än intressenterna varför årsredovisningar fungerar som kontrollfunktion. Flera av intressenterna har, i vår undersökning, uppgivit att ekonomisk uppföljning är det främsta användningsområdet. Eftersom idrottssektorns mål inte primärt är finansiella mål kan det vara nödvändigt med två former av kontroll. Dels kontrollera huruvida verksamheten bedrivs efter föreningens mål och visioner, dels kontrollera att ekonomin är i balans för att kunna förverkliga mål och visioner. Knutsson (1996) skriver att årsredovisningar har en kontrollfunktion som dels skall svara på frågan om föreningen följer de riktlinjer och mål som gäller för verksamheten, dels på frågan om den bild av föreningen som ges är förfalskad eller förskönad. I dagsläget har ingen praxis utvecklats för redovisning inom idrottssektorn (Grahn & Törning, 2001) eftersom lagreglerna nyligen är införda (Ideellt forum, 2002). Då den lagstadgade delen regleras i ÅRL finns det riktlinjer för hur denna skall utformas, varför intressenterna på ett ekonomiskt sätt kan kontrollera styrelsens förpliktelser. Däremot kan det vara svårare att kontrollera att mål och visioner uppfylls då de kan presenteras i årsredovisningens frivilliga del där någon allmän utformning ännu inte kommit tillstånd inom idrottssektorn. Eftersom årsredovisningen kan uppfylla två former av kontroll med detta resonemang kan både svarsalternativ ekonomisk uppföljning samt kontroll av verksamheten innebära kontroll enligt agentteorin. Majoriteten av intressentgrupperna använder endera formen som kontroll.

H1: Hypotes 1 falsifieras inte, eftersom majoriteten av intressenterna använder årsredovisningen som någon form av kontrollverktyg.

6.3 Hypotesprövning 2

H2: Majoriteten av idrottssektorns fem intressentgrupper använder årsredovisningar.

Hypotesprövning 2 utgår ifrån frågorna 1 och 2 i bifogat frågeformulär och svarar på om majoriteten av intressentgrupperna använder idrottssektorns årsredovisningar.

Tabell 4, Omfattningen av användandet av idrottssektorns årsredovisningar

Använder årsredovisningen	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent
JA	50	26	100	10	75	6	100	3	100
NEJ	50	26	x	x	25	2	x	x	x
Totalt	100	52	100	10	100	8	100	3	100

Bland banker, sponsorer och staten har samtliga respondenter uppgivit att de använder idrottssektorns årsredovisningar. Dessa tre intressentgrupper bidrar med viktigt kapital till idrottssektorn och enligt Svensson (2000) utgör årsredovisningen en viktig grund för banker vid beslut om nya krediter samt bedömning av säkerheter. Dessutom, enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994), har sponsorer och staten intresse av årsredovisningar för att se vart bidragspengar har gått under året samt som beslutsunderlag för huruvida nya bidrag skall ges. Resultaten visar också att en klar majoritet av sportjournalisterna använder idrottssektorns årsredovisningar.

Medlemmar är den grupp som skiljer sig från övriga intressentgrupper gällande användningen av idrottssektorns årsredovisningar. 50 procent av medlemmarna använder årsredovisningar och enligt undersökningen har cirka 39 procent av dem som inte använder de ingen vetskap om att de finns. Detta åskådliggörs i diagrammet nedan.

Tabell 5, Orsak till varför vissa medlemmar ej använder årsredovisningar

Varför ej?	Procent	Frekvens
Ingen vetskap att ÅR finns	39	10
Hämtar info från andra källor	23	6
Den ÅR som finns är irrelevant	38	10
Totalt	100	26

Medlemmarna är den intressentgrupp som torde kunna jämföras med aktieägare i företag eftersom de kräver avkastning, dock inte i monetära former utan i sportslig utövning. Med denna liknelse borde medlemmarna ha intresse i att använda årsredovisningen för att se huruvida ekonomin är i stånd att kunna tillfredsställa medlemmarnas önskemål. Dessutom ger årsredovisningar information om vad föreningen uträttat under året vilket också borde intressera medlemmarna. Enligt Torkelsson (1995) besitter medlemmarna ofta inte samma ekonomiska

förkunskaper som de intressenter som i det dagliga arbetet sysslar med ekonomiska frågor. Detta kan vara en anledning till att nästan hälften av de medlemmarna som inte använder årsredovisningen saknar vetskap om att årsredovisningar upprättas och därmed inte heller använder dem. Vi finner det anmärkningsvärt men inte förvånande att närmare 40 procent av de medlemmar som inte använder årsredovisningar inte känner till att de upprättas. Möjligen hade graden av användning ökat om vetskapen hade varit större.

Vi finner det dock förvånansvärt att cirka 39 procent av medlemmarna som inte använder idrottssektorns årsredovisningar finner den irrelevant. En anledning kan vara att reglerna för upprättande av årsredovisning är översatta från företag till ideella föreningar (Grahn & Törning, 2001). Det innebär att informationen som skall presenteras inte är anpassad för ideella föreningar och därmed inte för idrottssektorn, vilket kan leda till att en del intressenter finner innehållet irrelevant.

Resultatet blir att hypotes 2 inte falsifieras, eftersom samtliga respondenter inom intressentgrupperna stat, sponsorer och banker uppger att de använder årsredovisningar. Dessutom anger 75 procent av sportjournalisterna att de hämtar information från årsredovisningar. Medlemmarna, som inte har lika hög användning av årsredovisningen enligt undersökningen, påverkar inte hypotesens utfall då majoriteten inom övriga intressentgrupper använder idrottssektorns årsredovisningar.

H2: Hypotes 2 falsifieras inte, eftersom majoriteten av intressentgrupperna använder idrottssektorns årsredovisningar.

6.4 Hypotesprövning 3

H3: De intressenter som använder idrottssektorns årsredovisningar anser inte att årsredovisningarna i dagsläget tillgodoser informationsbehovet.

Hypotes 3 bygger på de respondenter som svarat att de använder idrottssektorns årsredovisningar och utgår från svaren på fråga 4 i frågeformuläret (se Bilaga 2).

Tabell 6, Attityder om idrottssektorns årsredovisningar

Nöjda?	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent
JA, Lagstadgad del	46	12	x	x	33	2	x	x	x
JA, Frivillig del	8	2	60	6	x	x	33	1	x
JA, Båda	38	10	20	2	67	4	67	2	100
Nej, Ingen	8	2	20	2	x	x	x	x	x
Totalt	100	26	100	10	100	6	100	3	100

Medlemmar och sponsorer är de enda två intressentgrupper vars respondenter har svarat att de inte är nöjda med någon av delarna. Över hälften av medlemmarna anser att den frivilliga delen av årsredovisningar inte tillgodoser informationsbehovet. Detta kan bero på att redovisningen i idrottssektorn saknar praxis varför årsredovisningarna kan innehålla stora skillnader. Den lagstadgade delen innehåller de delar som krävs, såsom resultaträkning, balansräkning, noter och förvaltningsberättelse medan den frivilliga informationen är individuellt bestämd (Bokföringsnämnden, 2003 b). Enligt Grahn och Törning (2001) är det av stor vikt att den frivilliga delen är informativ för att tillgodose samtliga intressenter. Torkelsson (1995) pekar på att medlemmarna är den intressentgrupp som kan ha svårt att fullständigt ta till sig den ekonomiska delen på grund av bristande ekonomiska förkunskaper av att läsa och tolka årsredovisningen. Grahn och Törning (2001) föreslår därför att mer information med fördel kan lämnas, i den frivilliga delen av årsredovisningen, än vad lagen kräver för att på så sätt öka graden av förståelse. Undersökningens resultat visar att den frivilliga delen i årsredovisningar måste ändras för att tillgodose medlemmarna, eftersom 54 procent av medlemmarna inte är nöjda med den delen såsom den presenterats i de senaste årsredovisningarna. Dock är majoriteten av sponsorerna nöjda med den frivilliga delen. Anledningen till att det finns skiljaktigheter mellan sponsorer och medlemmar kan vara att de efterfrågar olika information i den frivilliga delen.

Stat, banker och sportjournalister är nöjda även om de anser att informationen i vissa fall är bristfällig. Bland annat är två tredjedelar av bankerna, som använder årsredovisningar för ekonomiska bedömningar vid krediter samt bedömning av säkerheter (Svensson, 2000), nöjda med båda delarna. Enligt Svensson (2000) använder bankerna företags årsredovisningar frekvent och borde därmed ha stor vana av att läsa och inhämta information från årsredovisningar. Att bankerna ger årsredovisningarna gott betyg kan vara ett resultat av att reglerna för upprättande

av årsredovisning är direkt översatta från företag till ideella föreningar. Bankerna har vana av att tolka informationen i företags årsredovisningar. Dock har praxis ännu inte utvecklats för ideella föreningar (Grahm & Törning, 2001) så att samtliga intressenters informationsbehov tillgodoses. Detta är enligt Jönsson (1985) svårt att uppnå och praxis är något som, enligt Artsberg (1992), utvecklas efterhand. Då fler intressenter skall tillfredsställas blir redovisningen mer komplex (Artsberg, 1992) vilket kan göra det svårt att systematiskt ordna normer (Jönsson, 1985). Bokföringsnämnden arbetar med att utveckla normer för den ideella sektorns redovisning (Karlsson et al., 2003) och enligt Wendleby (2002) har inte bokföringsnämnden någon lätt uppgift då företag och ideella föreningar i vissa fall skiljer sig åt.

Staten använder endast Riksidrottsförbundets årsredovisning, men är nöjd med informationen som ges i den.

H3: Hypotes 3 falsifieras, eftersom undersökningen visar att de flesta intressenterna som använder årsredovisningar är nöjda med endera frivillig eller lagstadgad del alternativt båda delarna i idrottssektorns årsredovisningar.

6.5 Hypotesprövning 4

H4: Idrottssektorns årsredovisningsintressenter anser att det är av vikt att i årsredovisningar kunna utläsa en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat.

Hypotes 4 bygger på svaren på fråga 6 i frågeformuläret som finns i Bilaga 2.

Tabell 7, Attityder om kopplingen mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat.

Viktigt med koppling?	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent
JA	85	44	60	6	50	4	x	x	100
NEJ	4	2	x	x	x	x	67	2	x
Ingen uppfattning	11	6	40	4	50	4	33	1	x
Totalt	100	52	100	10	100	8	100	3	100

En koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat kan göras på många olika sätt, exempelvis genom en redogörelse av förbundets landslagsmål och sedan koppla hänförliga kostnader/intäkter till dessa mål.

Resultatet av hypotesprövning 4 varierar såväl mellan intressentgrupper som mellan respondenter inom intressentgrupperna. 85 procent av medlemmarna och 60 procent av sponsorererna samt intressentgruppen staten anser att det är av vikt att kunna utläsa en koppling mellan resultat och måluppfyllelse i idrottssektorns årsredovisningar. Däremot anser inte någon av bankerna att det är viktigt att i årsredovisningar kunna se en koppling, en tredjedel har ingen uppfattning medan två tredjedelar inte anser kopplingen vara viktig. Sportjournalisterna är oeniga huruvida en koppling är viktig att redovisa, hälften anser att det vara viktigt medan resterande saknar åsikt i frågan. Noterbart är att ingen av sportjournalisterna har svarat att de inte tycker det är viktigt.

Åsikterna kring kopplingen mellan måluppfyllelse och resultat är åtskilda bland intressentgrupperna, men majoriteten av intressentgrupperna anser koppling vara viktig och därför falsifieras inte hypotes 4. Medlemmar, sponsorer och staten anser det vara övervägande viktigt, medan banker är av motsatt uppfattning. Bland sportjournalisterna är uppfattningen delad, hälften positiva, hälften har ingen uppfattning.

Enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994) är det viktigt att det finns en konsekvens mellan ideella föreningars måluppfyllelse och ekonomiska ställning. Målen i ideella sektorn är inte primärt finansiella därför är det av vikt att årets resultat förklaras kopplat till verksamhetens mål. Ideella föreningar skall upprätta årsredovisning enligt samma regler som företag (Karlsson et al., 2002) trots att syftet i en ideell förening, i motsats till företag, inte är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen (Hemström 1977).

Reglerna är nya och förvirringen är stor (Ideellt forum, 2002) vilket ökar behovet av kompletterande information jämte årsredovisningens lagstadgade krav (Grahn & Törning, 2001). Att redovisa koppling mellan måluppfyllelse och resultat ökar informationen och gör därmed den ekonomiska delen av årsredovisningen mer förståelig.

Intresset av att se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat kan vara olika stort, vilket också hypotesprövningen visar, eftersom olika intressentgrupper har olika informationsbehov och ställer olika krav (Jönsson, 1985). Torkelsson (1995) skriver att medlemmarna är den intressentgrupp som troligen saknar förmåga att fullständigt ta till sig den ekonomiska informationen som årsredovisningen presenterar. Det innebär att en koppling mellan mål och resultat kan göra årsredovisningen mer informativ samtidigt som det ökar förståelsen för resultat- och balansräkning. En ökad förståelse gör en av redovisningens kvalitativa egenskaper, begriplighet, bättre och ökar därmed användbarheten av årsredovisningar (Hendriksen & Van Breda, 1992). Medlemmarnas önskan att i årsredovisningar kunna utläsa en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och resultat torde även kunna ses i ett agent- principal perspektiv. Redovisas en koppling mellan måluppfyllelse och resultat ökar kontrollmöjligheten för intressenterna eftersom årsredovisningen blir mer informativ vilket gör informationen mindre asymmetrisk (Ibid). Om mer användbar information åskådliggörs i årsredovisningen ökar möjligheten för intressenter att utläsa huruvida en rättvisande bild av verksamheten verkligen presenteras.

Staten, banker, sponsorer har en ekonomisk relation till idrottssektorn eftersom de ger monetära bidrag eller lån. Dessa intressentgrupper skiljer sig därmed jämfört med medlemmar och sportjournalister som har större intresse i den idrottsliga verksamheten. Staten och sponsorer har dock inte enbart en ekonomisk relation till idrottssektorn. Idrotten i Sverige engagerar många människor (Idrottssverige, 2002) varför staten och sponsorer också har ett intresse av verksamhetens fortlevnad och måluppfyllelse. Banker är den intressentgrupp som inte visar något intresse av att kunna utläsa en koppling mellan måluppfyllelse och resultat. Detta är inte förvånande då banker, enligt Svensson (2000), övervägande använder årsredovisningar för att ta beslut om krediter och för utvärdering av säkerheter. Informationen som bankerna söker finns ofta presenterad i årsredovisningarnas lagstadgade del, varför ökad information genom redovisning av koppling mellan måluppfyllelse och resultat inte är av större vikt.

H4: Hypotesen falsifieras inte eftersom majoriteten av intressentgrupperna anser det är av vikt att kopplingen mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat.

I frågeformuläret frågade vi de som ansåg det vara av vikt att en koppling mellan måluppfyllelse och resultat redovisas i årsredovisningen hur de ville få denna redovisad.

Resultatet av frågan presenteras för samtliga respondenter tillsammans i tabell 8.

Tabell 8, Hur intressenterna vill få koppling presenterad

Hur skall kopplingen visas?	Procent	Frekvens
Diagram	11	6
Separat textförklaring	35	19
Tydlig nothänvisning	35	19
Nyckeltal	19	11
Totalt	100	55

Diagrammet ovan visar att cirka 70 procent vill se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat presenterad i textform, antingen genom separat textförklaring eller genom nothänvisning. Den separata textförklaringen skulle kunna presenteras antingen i den frivilliga delen eller i den lagstadgade delen (förvaltningsberättelsen). Nothänvisningar innebär att kompletterande information ges till resultat- och balansräkning för att förklara siffrorna verbalt.

En femtedel av respondenterna vill se en förklaring genom nyckeltal och en tiondel vill främst få kopplingen presenterad i diagram. Det är enbart respondenter från intressentgruppen medlemmar, som har svarat att de vill se en koppling presenterad i diagram. Detsamma gäller för nyckeltalsredovisning med undantag för intressentgruppen staten som uteslutande vill se kopplingen i nyckeltal.

6.6 Hypotesprövning 6 och 8

Både hypotesprövning 6 och 8 behandlar frågor om hur det egna kapitalet redovisas. Vi har därför valt att analysera dessa gemensamt i avsnitt 6.6.3.

6.6.1 Hypotesprövning 6

H6: Idrottssektorns intressenter anser det vara av vikt att i årsredovisningar kunna se en förklaring till det egna kapitalets storlek.

Hypotes 6 bygger på svaren på fråga 13 i frågeformuläret, se Bilaga 2.

Tabell 9, Attityder om förklaring till det egna kapitalets storlek.

Vill se förklaring till E.kap.	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent
JA	66	34	60	6	75	6	33	1	100
NEJ	19	10	x	x	x	x	x	x	x
Ingen uppfattning	15	6	40	4	25	2	67	2	x
Totalt	100	52	100	10	100	8	100	3	100

Förklaring av det egna kapitalets storlek kan ge intressenter information om varför det egna kapitalet ser ut som det gör. Denna förklaring till det egna kapitalets storlek kan bland annat beskrivas genom nothänvisning i balansräkningen.

Tabell 9 visar att det i fyra intressentgrupper; staten, medlemmar, sponsorer och sportjournalister, är en övervägande andel som i årsredovisningar vill se en förklaring till det egna kapitalets storlek. Bland banker finns det en övervägande andel som inte har tagit ställning i frågan och därmed inte har någon uppfattning.

H6: Hypotes 6 falsifieras inte, eftersom majoriteten av intressentgrupper vill i årsredovisningar se en förklaring av det egna kapitalets storlek.

6.6.2 Hypotesprövning 8

H8: Idrottssektorns årsredovisningsintressenter anser att det är av vikt att det i årsredovisningar presenteras en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas.

Hypotes 8 bygger på svaren på fråga 14 i frågeformuläret se Bilaga 2.

Tabell 10, Attityder om huruvida en plan för det egna kapitalet skall redovisas

Viktigt att se en plan över E. Kap?	Medlemmar		Sponsorer		Sportjournalister		Banker		Staten
	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent
JA	54	28	60	6	50	4	33	1	100
NEJ	35	18	X	x	x	x	33	1	x
Ingen uppfattning	11	6	40	4	50	4	34	1	x
Totalt	100	52	100	10	100	8	100	3	100

En plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas kan till exempel ge intressenterna information om att förbundet lagrar ett stort eget kapital för kommande projekt (ex. VM, EM). Denna plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas kan beskrivas genom nothänvisning i balansräkningen.

Tabell 10 visar att respondenterna inom de olika intressentgrupperna har olika uppfattning huruvida det är av vikt att det i årsredovisningar redovisas en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Majoriteten av respondenter medlemmar, sponsorer och staten vill se hur det egna kapitalet skall utvecklas medan respondenterna bland banker har olika åsikter. En tredjedel vill se hur det egna kapitalet skall utvecklas, en tredjedel ser det inte nödvändigt medan en tredjedel valt att inte ta ställning åt endera håll.

Av sportjournalisterna har hälften uppgivit att de vill se en plan över det egna kapitalets utveckling medan hälften inte har tagit ställning. De som inte har någon uppfattning i frågan kan inte tolkas som varken för eller emot, varför vi inte kan ta ställning till vilken åsikt som är mest representativ för sportjournalister.

H8: Hypotes 8 falsifieras inte, eftersom majoriteten av intressentgrupper tycker det är av vikt att det i årsredovisningar presenteras en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas.

6.6.3 Analys av hypotesprövning 6 och 8

Herzlinger och Nitterhouse (1994) skriver att det är viktigt för ideella föreningar att ekonomin är i balans. Föreningar skall inte ha vare sig ett för stort eller för litet eget kapital, detta eftersom verksamheten är ideell, men samtidigt skall föreningens fortlevnad för kommande generationer kunna säkerställas (Herzlinger & Nitterhouse, 1994). Jönsson (1985) menar att olika intressentgrupper ställer olika krav på årsredovisningar och det kan vara svårt att fullständigt tillfredsställa samtliga intressenter. Med stöd i Jönssons (1985) resonemang visar intressenterna i undersökningen olika åsikter gällande förklaring av det egna kapitalets storlek samt huruvida det är av vikt att redovisa en plan över det egna kapitalets utveckling.

Undersökningen visar att staten, medlemmar, sponsorer och sportjournalister är de intressentgrupper som önskar se en förklaring till det egna kapitalets storlek samt att en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas redovisas. Staten och sponsorer har ett intresse i att pengarna som ges används på ett sätt som främjar verksamheten. Det kan därför vara av vikt att det egna kapitalet förklaras för att öka informationen för användaren och samtidigt öka trovärdigheten. Medlemmarna har också ett intresse i att se det egna kapitalets storlek och det kan bero på att de vill att föreningens kapital skall förbrukas på ett sätt som följer föreningens stadgar och därmed gynnar både föreningens och medlemmarnas utveckling. En förklaring av det egna kapitalets storlek samt en plan för hur det i framtiden skall utvecklas kan ge medlemmarna förståelse för hur verksamhetens pengar har och kommer att disponeras. Det kan i sin tur öka förståelsen för styrelsens ekonomiska beslutstagande. Eftersom bankerna har en stor andel som har svarat ingen uppfattning på båda frågorna i hypotesprövning 6 och 8 kan vi inte uttala oss om dem. Däremot borde de inte behöva en förklaring till det egna kapitalets storlek för att kunna ta ekonomiska beslut. I stället borde enbart storleken på det egna kapitalet vara av intresse för bankerna.

6.7 Hypotesprövning 5, 7 och 9

H5: Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat.

H7: Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en förklaring till det egna kapitalets storlek.

H9: Det finns ett samband mellan att de intressentgrupper som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte heller anser att det är av vikt att i årsredovisningar se en plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas.

Hypotesprövning av hypotes 5, 7 och 9 bygger på att testa samband mellan olika variabler. Den bestående variabeln genom samtliga tre hypotesprövningar bygger på hypotesprövning 2 och är huruvida intressenterna använder idrottssektorns årsredovisning eller ej. Hypotesprövning 2 (se 6.3 Hypotesprövning 2) visar att en stor majoritet av respondenterna i fyra av våra fem intressentgrupper anger att de använder idrottssektorns årsredovisningar. Medlemmarna är den intressentgrupp som skiljer sig från övriga intressentgrupper genom att hälften uppgett att de inte använder årsredovisningar (se tabell 4). Även sportjournalister har en andel som inte använder årsredovisningar, men då majoriteten (75 procent) trots allt uppgett att de använder dem, har vi valt att i hypotesprövning 5, 7 och 9 endast testa samband för intressentgruppen medlemmar. Staten, sponsorer och banker har till 100 procent svarat att de använder idrottssektorns årsredovisningar, varför samband för dessa intressentgrupper inte blir intressant att testa.

De frågor vi finner intressanta att undersöka är attitydfrågor gällande innehåll i årsredovisningar. Frågorna finns i enkäten i Bilaga 2. Den bestående variabeln är huruvida medlemmarna använder eller inte använder idrottssektorns årsredovisningar (fråga 1). Denna variabel har sedan testats mot följande tre variabler för att se huruvida samband föreligger; om det är av vikt att en koppling mellan resultat och måluppfyllelse redovisas (fråga 6), om det är viktigt att förklaring ges i årsredovisningar till storleken på det egna kapitalet (fråga 13), samt om det är av vikt att en plan över det egna kapitalet redovisas (fråga 14).

Noterbart i korstabellerna är att de respondenter hos medlemmarna som svarat att de inte har en uppfattning inte ingår i tabellerna. Detta förklarar varför respondentantalet i korstabellerna nedan skiljer sig åt. Anledningen till att de respondenter som svarat ingen uppfattning inte finns med i korstabellerna är att vi inte kan uttala oss om dem. Vi kan inte tolka resultatet som för eller emot, varför svarsalternativet saknar relevans i sambandstest.

Tabell 11, Samband använder/använder ej och vikt av att se koppling mellan måluppfyllelse och resultat

		Använder årsredovisningen		Totalt
		JA	NEJ	
Anser det vara viktigt att	Antal	24	20	44
Koppling mellan resultat och mål redovisas	I förhållande till använder årsredovisningen	92%	100%	96%
Anser det EJ vara viktigt att	Antal	2	0	2
En koppling mellan resultat och mål redovisas	I förhållande till använder årsredovisningen	8%	0%	4%
Totalt	Antal	26	20	46
		100%	100%	100%

Tabell 12, Samband använder/använder ej och vikt av att se förklaring till det egna kapitalets storlek

		Använder årsredovisningen		Totalt
		JA	NEJ	
Anser det vara viktigt att	Antal	18	16	34
storleken på det egna kapitalet förklaras i ÅR	I förhållande till använder årsredovisningen	75%	80%	77%
Anser det EJ vara viktigt att	Antal	6	4	10
storleken på det egna kapitalet förklaras i ÅR	I förhållande till använder årsredovisningen	25%	20%	23%
Totalt	Antal	24	20	44
		100%	100%	100%

Tabell, 13 Samband använder/använder ej och vikt av att se en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas

		Använder årsredovisningen		Totalt
		JA	NEJ	
Anser det vara viktigt att en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas redovisas i ÅR	Antal	16	12	28
	I förhållande till använder årsredovisningen	62%	60%	61%
Anser det EJ vara viktigt att en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas redovisas i ÅR	Antal	10	8	18
	I förhållande till använder årsredovisningen	38%	40%	39%
Totalt	Antal	26	20	46
		100%	100%	100%

I tabellerna 11, 12 och 13 kan vi utläsa att de medlemmar som svarat att de inte använder idrottssektorns årsredovisningar ändå vill se en koppling mellan föreningens resultat och måluppfyllelse, förklaring till det egna kapitalet och en redovisad plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Detta tyder på att det inte finns något samband mellan variablerna. För att kunna dra mer konkreta slutsatser från resultatet har vi enligt Dahmström (1996) testat sambanden med hjälp av Chi-två test och Fishers exakta test. Anledningen till att vi gör dessa test är att vi vill undersöka att resultaten inte beror på tillfälligheter.

Tabell 14, Använder/använder ej mot koppling mellan måluppfyllelse och resultat

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)	Exakt Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,608	1	0,205	
Fishers Exakta Test				0,498
Antal observationer	46			

Tabell 15, Använder/använder ej mot förklaring till det egna kapitalets storlek

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)	Exakt Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	0,155	1	0,694	
Fishers Exakta Test				0,734
Antal observationer	44			

Tabell 16, Använder/ansvänder ej mot plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas

	Värde	Frihets- grader	Signifikans (2-sided)	Exakt Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	0,011	1	0,916	
Fishers Exakta Test				1,000
Antal observationer	46			

Signifikansnivån vi använder är 5 % vilket innebär att risken är 5 % att vi falsifierar en riktig hypotes. Chi-två måttet mäter avvikelser mellan observerade och förväntade frekvenser. Blir Chi-två värdet stort ger det indikationer på att samband föreligger mellan variablerna, medan ett litet värde tyder på att samband inte föreligger. Utifrån en given signifikansnivå, i vårt fall 5 % och det givna antalet frihetsgrader, i vårt fall 1, kan en kritisk gräns på Chi-två måttet anges. Den kritiska gränsen blir för samtliga tester 3,841 (Körner, 2000). Våra observerade Chi-två värde är 1,608 (tabell 14), 0,155 (tabell 15) och 0,011 (tabell 16). Värdena överstiger därmed inte det kritiska värdet för någon av de tre testerna. Vi kan därmed inte se något samband mellan variablerna i någon av testerna och vi påstår att resultatet inte beror på slumpen utan vi påstår att vårt resultat inte är signifikant. Att resultatet inte är signifikant i någon av testerna går att utläsa i tabellerna 14 till 16. Signifikansvärdet för prövning av hypotes 5 (tabell 14) är 0,205 med Chi-två test och 0,498 med Fischers exakta test. För hypotes 7 (tabell 15) är signifikansvärdena 0,694 med Chi-två test och 0,734 med Fischer exakta test. Vid prövning av hypotes 9 (tabell 16) är signifikansvärdena med Chi-två test 0,916 och 1,000 med Fischers exakta test. För att kunna acceptera en hypotes på 5 procentsnivån får inte signifikansvärdet överstiga 0,05. I vår studie kan vi inte ens acceptera hypotesen på 10 procentsnivån eftersom signifikansvärdena i samtliga tester överstiger 0,1. Vi falsifierar därmed hypotes 5, 7 och 9.

Oavsett om medlemmarna använder årsredovisningar eller inte, har de inställningen att det i årsredovisningen är av vikt att kunna utläsa en koppling mellan resultat och måluppfyllelse, se en förklaring till storleken på det egna kapitalet, samt att en plan över det egna kapitalet redovisas. Därför får vi inte stöd för att de medlemmar som ej använder årsredovisningar är av annan uppfattning än de som använder dem. Svaren ligger dock i linje med Grahn och Törnings (2003) resonemang om att medlemmar önskar en mer förtydligande redovisning som ska vara lätt att läsa och förstå. Redovisningens kvalitativa egenskaper tar bland annat upp begriplighet som en viktig egenskap. Begriplighet torde därför vara extra viktig vid utformandet av idrottssektorns årsredovisnings utformning för att tillgodose medlemmarnas behov.

H 5: Hypotes 5 falsifieras, eftersom det inte föreligger något samband mellan att de medlemmar som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte anser det vara av vikt att i årsredovisningarna kunna se en koppling mellan måluppfyllelse och årets resultat.

H7: Hypotes 7 falsifieras, eftersom det inte föreligger något samband mellan att de medlemmar som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte anser det vara av vikt att i årsredovisningarna kunna se en förklaring till det egna kapitalets storlek.

H9: Hypotes 9 falsifieras, eftersom det inte föreligger något samband mellan att de medlemmar som inte använder idrottssektorns årsredovisningar inte anser det vara av vikt att i årsredovisningarna kunna se en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas.

6.8 Redogörelse för öppna frågor

Frågeformuläret (se bilaga 2) innehöll två frågor (fråga 9 och 15) som gav respondenterna möjlighet att fritt i text uttrycka åsikter och tankar om både koppling mellan resultat och mål samt om vårt uppsatsämne. Dessa frågor gav utrymme för frivillig respons varför resultaten inte ligger som grund för någon hypotesprövning. Det var endast ett fåtal av respondenterna som valde att delge oss sina tankar. Vi har valt att presentera frågan som berörde kopplingen mellan måluppfyllelse och resultat eftersom den andra frågan mest fungerade som en återrapportering för oss i vårt arbete.

6.8.1 Hur koppling mellan måluppfyllelse och resultat kan redovisas

Första textfrågan lyder: *Har Ni några egna tankar om hur kopplingen mellan måluppfyllelse och resultat skulle kunna redovisas för att göra årsredovisningar mer användbara för Er?*

Det var endast fem respondenter som valde att svara på den första textfrågan (fråga 9 i bifogat frågeformulär, se Bilaga 2). Förslag som gavs på hur kopplingen skulle kunna redovisas var bland annat att i verksamhetsberättelsen klart redovisa om årets arbetsplan (uppsatta mål) uppnåtts och detta både ekonomiskt och verksamhetsmässigt. Förslag gavs också att eventuellt fördela verksamhetsberättelsen på respektive verksamhetsgren för att ytterligare förtydliga för intressenterna.

En annan respondent gav förslag att målen på ett tydligt sätt presenteras och att målen skall vara mätbara. Vilka övergripande strategier föreningen har skall också tydligt presenteras.

En tredje respondent anser att de ekonomiska målen inte är de mest primära men för att uppnå de primära målen, det vill säga verksamhetens mål, krävs att ekonomin i den ideella föreningen fungerar. Respondenten anser att det i dagsläget kan variera vad som presenteras i idrottssektorns årsredovisningar och menar därför att det borde finnas en klar norm för vilka uppspaltningar som måste göras. Detta, anser respondenten, skulle göra årsredovisningarna mer informativa för bland annat medlemmar och allmänhet och därmed också göra det möjligt att se huruvida organisationen är i ekonomisk balans.

Det kan vara nog så svårt att mäta verksamhetens måluppfyllelse anser en respondent som därmed också ifrågasätter hur måluppfyllelsen skall kunna mätas i ekonomiska termer.

Den femte respondenten som svarade på denna fråga anser att målen för verksamheten och årets utfall bör redovisas, dock har inte respondenten angivit hur detta skulle kunna göras.

6.9 Kapitelsammanfattning

Kapitlet inleds med en redovisning av vår svarsfrekvens. Vi redovisar därefter våra hypoteser och resultaten från undersökningen operationaliseras med teorin. Majoriteten av Idrottssektorns intressenter använder sektorns årsredovisningar. Främst används årsredovisningen till ekonomisk uppföljning och kontrollverktyg, vilket vi redogör i hypotes 1 och 2. Flertalet av intressentgrupperna är nöjda med informationen som ges i någon av antingen den lagstadgade eller den frivilliga delen av idrottssektorns årsredovisningar (hypotes 3). Majoriteten av intressentgruppernas åsikter var att det är viktigt att i årsredovisningarna kunna utläsa en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat (hypotes 4). De intressentgrupperna som svarat att kopplingen är av vikt, var majoriteten eniga att kopplingen mellan måluppfyllelse och resultat borde presenteras i textform. I hypotes 6 och 8 undersökte vi attityderna kring eget kapital. Majoriteten av intressentgrupperna tycker det är av vikt att både kunna se en förklaring till det egna kapitalets storlek samt att en plan redovisas över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Med korstabeller, Chi-två test och Fischers exakta test fann vi inga samband att de som inte använder årsredovisningar anser det vara av mindre vikt att i årsredovisningar kunna se koppling mellan måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek samt en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas (hypotes 5, 7 och 9).

7. FALLSTUDIEANALYS AV ÅRSREDOVISNINGAR

I fallstudieanalysen presenterar vi först att de studerade specialidrottsförbunden ej på ett tillfredsställande sätt i årsredovisningarna redovisar en koppling mellan måluppfyllelse och årets resultat. Vidare redogör vi för att vi inte heller kan se att årsredovisningarna innehåller förklaring till det egna kapitalets storlek eller att någon plan presenteras över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Vi kommer därför avslutningsvis fram till att årsredovisningarna bör utvecklas för att tillgodose främst medlemmarnas behov.

I tabell 4 visades att den intressentgrupp som har flest respondenter som inte använder årsredovisningen är medlemmarna. Hypotesprövning 5- 7 visade att medlemmarna anser att det är viktigt att årsredovisningen visar en koppling mellan mål och resultat, att det egna kapitalets storlek presenteras och en beskrivning över hur över det egna kapitalet skall utvecklas över tiden oavsett om de använder årsredovisningen eller ej. Genom att vi gör en fallstudie får vi fingervisning om huruvida idrottssektorns årsredovisningar i dagsläget tillgodoser medlemmarnas attityder.

Fallstudieanalysen består av att vi har studerat de sju specialidrottsförbund som ingick i enkätundersökningen, det vill säga Svenska Friidrottsförbundets, Svenska Badmintonförbundets, Svenska Bilsportsförbundet, Svenska Bordtennisförbundets, Svenska Ridsportförbundets, Svenska Fotbollsförbundets och Svenska Simförbundets årsredovisningar. Denna kompletterande fallstudieanalys har sin utgångspunkt i de frågeställningar som enkätstudien (se fråga 6, 11 och 14 i bilaga 2) består av och kommer att presenteras utifrån dessa. Vi är medvetna om att analysen av årsredovisningarna ger subjektiva tolkningar men analysen utgör endast ett komplement till vår survey.

7.1 Koppling mellan måluppfyllelse och årets resultat

Den första frågan som vi har valt att analysera är:

Redovisas en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och årets resultat i årsredovisningarna?

För att analysera huruvida årsredovisningarna innehåller en redogörelse för kopplingen mellan måluppfyllelse och årets resultat valde vi att först se om måluppfyllelse redovisas.

De studerade förbunden presenterar sina mål och visioner på ett tydligt sätt med undantag för Svenska Friidrottsförbundet som inte tydligt presenterar sina övergripande mål och visioner. För att förtydliga målen gör Svenska Bilsportsförbundet en hänvisning till sin hemsida. Det skiljer det sig mellan förbunden var målen presenteras, en del förbund har valt att presentera mål och

visionerna i förvaltningsberättelsen och andra har valt att redogöra dessa i den frivilliga delen.

Alla de studerade förbunden saknar en redogörelse för underliggande och kortsiktiga mål som förbunden har för att uppnå förbundets övergripande mål och visioner. En annan brist är också att förbunden inte kvantifierar några mål, dvs. uttrycker målen i siffror. Genomgående saknas också en tydlig redogörelse för hur verksamheten uppfyllt sina mål, en anledning till detta kan vara att målen inte är kortsiktiga och kvantifierbara. Svenska Ridsportförbundet har dock satt upp ekonomiska mål, i form av siffror, som de följer upp men vi saknar mål som är direkt kopplade till verksamheten.

Någon direkt koppling mellan måluppfyllelse och resultat finns inte i de studerade förbunden. Detta kan bero på att målen inte är nedbrutna till kortsiktiga mål som kan mätas. Årsredovisningarna presenterar övergripande händelser under året vilket är en form av redovisning av att förbunden jobbar mot sina övergripande mål och visioner, men det är dock svårt att konkret se om de uppfyller uppsatta mål. Svenska Ridsportförbundet förklarar dock hur redovisat resultat stämmer överens med de uppsatta ekonomiska målen, men vi saknar även här en koppling med verksamhetens mål.

7.2 Förklaring till storlek på det egna kapitalet

Den andra frågan som vi har analyserat är:

Redovisas någon förklaring till storleken på det egna kapitalet i årsredovisningarna?

Förbundens årsredovisningar saknar en specifik och tydlig förklaring till varför storleken på det egna kapitalet ser ut som den gör.

Svenska Friidrottsförbundet redogör på ett mycket övergripande sätt det egna kapitalets storlek, men på grund av att det görs med en allmän beskrivning är det svårt att ifrågasätta. Svenska Fotbollsförbundet förklarar endast vissa delar av det egna kapitalet, exempelvis de delar som öronmärks i form av ändamålsbestämda medel för framtida mästerskap. Svenska Ridsportförbundet, Svenska Bilsportsförbundet och Svenska Bordtennisförbundet redovisar det egna kapitalets utveckling de senaste åren, men vi saknar en tydlig förklaring till det egna kapitalets storlek. Svenska Badmintonförbundet saknar helt redogörelse för det egna kapitalets storlek.

7.3 Utveckling av det egna kapitalet

Slutligen analyserades följande fråga: *Finns det i årsredovisningarna någon plan för hur det egna kapitalet skall utvecklas samt en förklaring till det egna kapitalets utveckling?*

Svenska Ridsportförbundet är det enda av förbunden som tydligt presenterar vilken nivå förbundet vill ha på det egna kapitalet.

Svenska Fotbollsförbundet presenterar ingen direkt plan för hur det egna kapitalet skall utvecklas, dock redovisar de att det egna kapitalet fungerar som buffert för framtida utveckling. Svenska Friidrottsförbundet konstaterar endast hur det egna kapitalet troligen kommer att se ut det kommande året, men de kommenterar inte om det följer någon uppsatt utvecklingsplan.

Svenska Badmintonförbundet, Svenska Bilsportförbundet och Svenska Bordtennisförbundet redovisar inte någon plan för hur det egna kapitalet skall utvecklas.

7.4 Egna reflektioner av fallstudien

De flesta förbunden redovisar på ett tydligt sätt övergripande mål och visioner. Vi anser det är viktigt att detta görs på ett tydligt sätt så att intressenterna vet vad förbundet strävar efter. Vi tycker dock att dessa mål och visioner skall brytas ner till underliggande och kortsiktiga mål. Delar av dessa mål anser vi i åtminstone en del fall bör kunna kvantifieras. En av de respondenter, som valt att svara på enkätens öppna fråga efterlyste också mer konkreta mål hos idrottssektorns årsredovisningar. Exempel på kvantifiering och nedbrytning av mål kan vara:

- Mål för antal medlemmar de kommande åren
- Mål för landslagen de kommande åren
- Mål för antalet tränarutbildade personer de kommande år
- Mål för att minska antalet dopingfall inom idrotten
- Ekonomiska mål som gör att mer pengar kan användas till att förbättra satsningar och därmed också förbättra verksamheten.

Ovanstående mål kan sedan brytas ner till mindre omfattande mål. Dessa mål kan sedan mätas genom en redogörelse av mål och utfall. Fördelen med detta är att intressenterna på ett enklare sätt kan kontrollera att förbundet följer uppsatta mål och visioner såväl på kort som på lång sikt. Vi anser också att redovisade mål och samt dess utfall också bör redovisas även om målen inte uppfyllts under året.

De studerade förbunden har inte redovisat målen på ett enligt oss tillfredsställande sätt, anledningen till detta kan vara att det är svårt för en ideell förening att översätta ickekvantitativa mål till kvantifierbara. Anledningen kan också vara att målen endast redovisas i övergripande form. Risken med att kvantifiera och bryta ned målen är att den ideella föreningen kan bli för resultattänkande. Det kan också vara svårt att mäta och presentera måluppfyllelse i de fall målen inte går att kvantifiera.

Om förbunden hade haft kortsiktiga kvantifierbara mål så hade det varit lättare att koppla dessa till resultatet. Exempelvis hade detta kunnat göras enligt följande:

- Redogörelse för hur mycket har det kostat att öka antalet idrottande samt hur mycket har det bidragit till verksamhetsmässigt och ekonomiskt
- Koppla målen med de intäkter och kostnader som kan hänföras till att uppfylla målen. Exempelvis, vad kostar det att utbilda fler ledare och vad innebär det för idrotten att fler ledare utbildas?
- Redogörelse för målen och samtidigt koppla intäkter och kostnader till vad som gjorts under året och varför pengarna lagts på just det. Det kan därmed förklara varför årets resultat ser ut som det gör.
- Nothänvisningar från resultaträkning ökar också förståelsen och gör att redovisningsposter kan förklaras mer ingående för en ovan läsare.

Mer öppenhet leder till större förtroende och i ideell verksamhet kan förtroende vara av stor betydelse eftersom mycket kapital fås genom bidrag.

Förklaring till det egna kapitalets storlek skulle kunna redogöras i form av mer beskrivande nothänvisningar från balansräkningen. Det skulle också kunna ske i form av separat textförklaring i exempelvis förvaltningsberättelsen. Vi är av den uppfattningen att det skulle öka förståelsen för varför föreningens ekonomi och egna kapital ser ut som det gör, samt förklara att det faktiskt krävs kapital för att en ideell förening skall kunna bedrivas och fortleva (Grahn & Törning, 2003). Ökad förståelse skulle därmed kunna minska eventuella oklarheter. Detsamma gäller för hur det egna kapitalet skall utvecklas.

Enligt intressenternas önskemål och enligt Herzlinger och Nitterhouse (1994) är det av vikt att en ideells förenings egna kapital är i balans. För att detta skall kunna kontrolleras av intressenterna krävs att förklaring ges till det egna kapitalets storlek samt att en plan över det egna kapitalets utveckling. Detta är något som vi inte kunnat finna i de årsredovisningar som vi har analyserat, men som årsredovisningarna kanske borde innehålla för att öka informationen och därmed också användbarheten av dem. En tydlig förklaring av storlek och utveckling av det egna kapitalet redovisas i dagsläget inte alltid av företag. Vi tror dock det är speciellt viktigt att detta redovisas i ideella förenings årsredovisningar, eftersom främsta syftet inte är att gå med vinst samt att en del intressenter kan sakna vana att tolka årsredovisningar.

7.5 Kapitelsammanfattning

Vi har studerat årsredovisningar som är upprättade av sju olika specialidrottsförbund. När vi granskat årsredovisningarna har vi utgått från tre frågor hämtade ur vår enkätundersökning. Resultatet visade att de flesta av de granskade årsredovisningarna redovisar övergripande mål och visioner. Årsredovisningarna saknar kortsiktiga konkreta mål och ingen redovisar en koppling mellan måluppfyllelse och resultat. Vi kunde inte heller se att någon av de sju årsredovisningarna förklarar storleken på det egna kapitalet eller på ett tillfredsställande sätt redovisar en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas.

8. SLUTSATS

8.1 Reflektioner

Huvudsyftet med denna uppsats var att studera i vilken utsträckning intressenter använder idrottssektorns årsredovisningar. Resultatet av vår enkätundersökning visar att intressenterna i stor utsträckning använder idrottssektorns årsredovisningar. Resultatet att majoriteten av intressenter inom fyra av de fem undersökta intressentgrupperna använder idrottssektorns årsredovisningar anser vi inte vara förvånansvärt, eftersom årsredovisningar bland annat syftar till att informera intressenter. Medlemmarna är den intressentgrupp som i minst utsträckning använder idrottssektorns årsredovisningar, hälften av medlemmarna använder årsredovisningar medan resterande inte gör det. Undersökningen visade också att främsta användningsområdet av årsredovisningar är som någon form av kontrollverktyg, det vill säga antingen som kontroll av att verksamhetens mål och visioner uppfylls eller i form av ekonomisk kontroll.

Vi anser det anmärkningsvärt, men inte förvånansvärt att hälften av medlemmarna svarat att de använder årsredovisningar. Vi anser att användningen bland medlemmar är låg sett ur ett perspektiv där det teoretiskt sett borde finnas anledning för medlemmarna att använda årsredovisningar. Däremot anser vi användningen vara hög sett ur den synvinkeln att reglerna är nya och direktöversatta från företagets regler. Praxis har ännu inte utvecklats inom idrottssektorn, men vi tror att det kan vara viktigt att det görs för att skapa en harmoniserad redovisning anpassad efter de behov och krav som idrottssektorns intressenter ställer. Vikten av att praxis utvecklas hänför vi till att en mer enhetlig redovisning ökar förståelsen och därmed tror vi att användningen av årsredovisningar kommer att öka bland medlemmarna.

Att hälften av medlemmarna uppgett att de använder årsredovisningar kan även här vara ett resultat av att de som känner till ämnet och använder årsredovisningar är de som har valt att svara på vår enkät. De som inte har svarat kanske är de som inte använder årsredovisningar, men det är något vår undersökning inte ger svar på. Vi fann det anmärkningsvärt att cirka 40 procent av de medlemmar som inte använder årsredovisningar saknar vetskap om att de upprättas.

Medlemmarna efterfrågar mer information i årsredovisningarna. Majoriteten av medlemmarna har svarat att de, oavsett om de använder idrottssektorns årsredovisningar, anser det vara av vikt att i årsredovisningar kunna se en koppling mellan måluppfyllelse och resultat, få en förklaring till det egna kapitalets storlek samt se en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Det finns inga samband att de som inte använder årsredovisningar inte heller anser det vara av mindre vikt att få denna information presenterad i årsredovisningarna. Det tycker vi tyder på att informationen borde finnas med och om den hade funnits med finns möjlighet att användningen av årsredovisningar hade ökat inom intressentgruppen medlemmar.

Vi fann det inte förvånande att medlemmarna efterfrågade denna information eftersom de enligt Torkelsson (1995) kan sakna kunskap att tolka årsredovisningar. Redovisas en koppling mellan måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek och en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas ger det användaren information som förklarar balans- och resultaträkningen. Ökad information kan i sin tur leda till ökad förståelse bland annat för varför ekonomin ser ut som den gör samt att öka förståelsen för att det trots allt kostar pengar att driva ideell verksamhet. Samtidigt kan ökad förståelse för informationen som presenteras i årsredovisningar leda till ökad användning för framför allt medlemmarna. Vi anser att det är viktigt att hänsyn tas till medlemmarnas eventuellt bristande ekonomiska bakgrund och att årsredovisningarna anpassas efter detta.

Vi har analyserat sju årsredovisningar och kan inte i någon av dem se att kopplingen mellan måluppfyllelse och resultat redovisas. Vi kan inte heller se någon förklaring till det egna kapitalets storlek eller någon plan på hur det egna kapitalet skall utvecklas. Vi är dock av den uppfattningen att om detta hade redovisats så hade användningen av årsredovisningar ökat bland medlemmarna. Vi är dock medvetna om det som Jönsson (1985) skriver att alla intressenter inte kan tillgodoses fullt ut och Artsberg (1992) menar att årsredovisningar kan bli för komplexa om alla intressenter skall tillgodoses. Det är därför viktigt att ny information som utökar årsredovisningar inte läggs till på bekostnad av annan information eftersom det kan minska användningen av årsredovisningar för andra intressentgrupper. Vi anser att det är viktigt att tillfredsställa medlemmarna eftersom de tillhör idrottssektorns byggstenar och vi tror inte att denna extra information kommer att införas på bekostnad av annan information. Informationen kan med fördel presenteras i text eller genom noter enligt vad intressenterna har svarat i vår undersökning.

Wendleby (2002) menar att det kan vara svårt att anpassa redovisningen till ideella sektorn eftersom reglerna i princip bara översatts från företagen. Vi tror dock att det är viktigt att redovisningen anpassas till ideella sektorn. Vi är av den uppfattningen att om praxis utvecklas inom delsektorer i ideella sektorn så kan det innebära en mer enhetlig utformning av årsredovisningar. Innehållet kan därmed bli anpassat för intressenterna och därmed vara tillfredsställande.

Vi rekommenderar följande för de ideella föreningarna i idrottssektorn för att öka förståelsen för verksamhetens syfte och ekonomi:

1. Ange tydliga mål med verksamheten, både övergripande visioner och mer kortsiktiga konkreta mål. Exempel på konkreta mål är, landslagets mål, antal ökade medlemmar, medietid etc.
2. Redovisa hur dessa mål har uppfyllts under verksamhetsåret.
3. Koppla sedan kostnader och intäkter hänförliga till transaktioner som gjorts för att uppfylla verksamhetens mål. Detta kan göras genom att i noter eller separat text förklara var och varför pengarna använts till olika ändamål för att öka möjligheten att uppnå de mål som är uppsatta.

Att redovisa en plan över det egna kapitalet och det egna kapitalets utveckling tror vi är viktigt för att öka trovärdigheten och samtidigt förklara för användare att ideella föreningar är beroende av kapital för att bedrivas även om de inte skall generera vinst. Förklaring till det egna kapitalet kan också med fördel göras genom nothänvisningar från det egna kapitalet eller separat i text.

Avslutningsvis vill vi påpeka att vi är medvetna om att det inte är någon lätt uppgift att koppla verksamhetens måluppfyllelse med årets redovisade resultat eller att redovisa en plan för hur det egna kapitalet skall utvecklas. Grahn och Törning (2003) är också av den uppfattningen att det är svårt att koppla samman måluppfyllelse och resultat, men menar samtidigt att det kan vara viktigt att försöka för att öka förståelsen för medlemmarna.

Vi drar därför slutsatsen att om årsredovisningarna i idrottssektorn hade innehållit koppling mellan måluppfyllelse och resultat, en förklaring till det egna kapitalets storlek samt en plan över det egna kapitalets utveckling så hade användningen av årsredovisningar varit högre bland idrottssektorns medlemmar.

8.2 Förslag till fortsatt forskning

Denna uppsats ger inte svar på eventuellt ytterligare information som idrottssektorns intressenter efterfrågar i årsredovisningarna. Vi har valt att begränsa uppsatsen och därmed enbart undersöka tre kompletterande former av information, koppling mellan måluppfyllelse och resultat, förklaring till det egna kapitalets storlek samt en plan över hur det egna kapitalet skall utvecklas. Genom fallstudier och intervjuer skulle information kunna inhämtas om huruvida intressenterna efterfrågar ytterligare information och i så fall vilken. Detta skulle också kunna undersökas genom experiment där en konstruerad årsredovisning delges intressenterna för att kartlägga vilken/vilka delar som de är nöjda respektive missnöjda med i årsredovisningen. Undersökningarna skulle kunna göras dels för samtliga intressentgrupper och dels för enbart medlemmarna.

Ett annat alternativ är att följa upp och se huruvida det sker någon utveckling och förändring av årsredovisningar inom idrottssektorn framöver. Bokföringsnämnden arbetar med att ta fram normer och riktlinjer och ideella sektorns årsredovisningar utvecklas år från år. Reglerna för upprättande av årsredovisning för ideella föreningar är i dagsläget relativt nya, varför en utveckling kan vara intressant att studera. Undersökningen skulle kunna göras genom att studera och analysera årsredovisningar över tiden.

REFERENSLISTA

Akitektbolagslagen. (1975:1385)

Andersen, Ib. (1998). *Den uppenbara verkligheten- Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Sten. (1979). *Positivism kontra hermeneutik*. Göteborg: Bokförlaget korpen.

Anheier, Helmut K. & Ben-Ner, Avner (2003). *The study of the nonprofit enterprise: theories and approaches*. New York

Aronsson, Åke. (1999). *SPSS – En introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur.

Artsberg, Kristina. (1992). *Normbildning och redovisningsförändring*. Lund: Lund University Press

BFNAR 2000:2, (2002) i FAR:s samlingsvolym 2002. Stockholm: FAR förlag AB.

BFN:s allmänna råd (2002) i FAR:s samlingsvolym 2002. Stockholm: FAR förlag AB.

Bokföringslagen (BFL, 1999:1078)

Bokföringsnämnden. (2003 a). *När ska en ideell förening eller ett registrerat trossamfund upprätta årsbokslut eller årsredovisning?*. Stockholm (Publikation av Bokföringsnämnden)

Bokföringsnämnden. (2003 b). *Vad ett årsbokslut respektive en årsredovisning ska innehålla?*. Stockholm (Publikation av Bokföringsnämnden)

Brorström, Björn., Eriksson, O. & Haglund, Anders. (1997). *Kommunal redovisningslag- Beskrivning och tolkning*. Lund: Studentlitteratur.

Brorström, Björn.(2001). *För den goda redovisningsseden*. Lund: Studentlitteratur

Dahmström, Karin. (1996). *Från datainsamling till rapport- Att göra en statistisk undersökning*. 2:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Falkman, Pär & Orrbeck, Katarina. (2001). *Den offentliga sektorns redovisning*. Lund: Studentlitteratur

FASB (1980). *Statement of Financial Accounting Concepts No. 4 – Objectives of Financial Reporting by Nonbusiness Organizations*. Connecticut

- Grahn, Jonas. (2003). Verksamheter som berör oss alla. *Agenda-ÖhrlingpricewaterhouseCoopers*, nr 2, 3
- Grahn, Jonas & Törning, Eva. (2001). Ideella föreningar- regler, redovisning och skatter. Öhrlings PricewaterhouseCoopers.
- Grahn, Jonas. & Törning, Eva. (2003) Tävlingen Bästa årsredovisning inom ideella sektorn. *Agenda-ÖhrlingpricewaterhouseCoopers*, nr 2, 8-9
- Halvorsen, Knut. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Hansson, S., Arvidsson, P. & Lindquist, H. (2001). *Företags- och räkenskapsanalys*. 9:e uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Hatch, Mary. Jo. (2002). *Organisationsteori, Moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Hemström, Carl.(1977). *Ideella föreningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Hemström, Carl.(2000). *Organisationernas rättsliga ställning : om ekonomiska och ideella föreningar*. 6:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Hendriksen, E. S. & Van Breda, M. F. (1992). *Accounting Theory*. 5th ed. Irwin.
- Herzlinger, Regina & Nitterhouse, Denise (1994). *Financial accounting and managerial control for nonprofit organizations*. Cincinnati, Ohio.
- Hussein, M.E.A. (1981) The innovative Process in Financial Accounting Standards Setting. *Accounting, Organizations and Society*. Vol 6 No 1 s 27-37.
- Kam, Vernon (1990) *Accounting Theory*. 2 ed. New York: Wiley.
- IASB. (2001) *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter*. Publikation från IASB.
- Ideellt forum*. (2002), ÖhrlingpricewaterhouseCoopers & Föreningssparbanken. Opublicerat manuskript. Stockholm
- Idrotts-Sverige*. (2002) Riksidrottsförbundet. Stockholm
- Infovoice*: Icke parametriska metoder: Chi-square (senast uppdaterad 2003-01-09). [Elektronisk]. Tillgänglig: <<http://infovoice.se/fou/bok/statmet/10000017.htm> > [2004-01-12]
- Järvung, Johan & Bergqvist, Karl- Gustav. (2003) *Årsredovisningen i den ideella föreningen, en studie av nio ideella föreningar*. Handelshögskolan, Stockholm.

Jönsson, Sten. (1985). *Eliten och normerna – drivkrafter i utvecklingen av redovisnings-praxis*. Lund: Doxa.

Karlsson, Thomas., Lindgren, Ann-Mari., Jansson, Sune., Pärnhem, Stefan., Törning, Eva., Wendleby, Monika. & Wieweg, Benny. (2002) *Ideella föreningar och bokföringsskyldigheten*. Stockholm (Rapport Bokföringsnämnden)

Kindahl, Ingrid. (2003) *Röda Korset om socialt ansvarstagande och medieuppmärksamhet*.

Knutsson, Margit. (1996). *Årsredovisningslagen, En kommentar*. Stockholm: Gotab

Kungl. Biblioteket: Svenska dagstidningar online (Senast uppdaterad: 2004-01-07) [Elektronisk] Tillgänglig: <<http://www.kb.se/ts/tsonline.htm#alfabetisk>> [2004-01-12]

Körner, Svante. (2000). *Tabeller och formler för statistiska beräkningar*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lagerkvist, M. (1972). *Arbetsplatsdemokrati*. Stockholm: Bonniers.

Lekvall, Per. & Wahlbin, Claes. (2001). *Information för marknadsföringsbeslut*. 4:e uppl. Göteborg: IHM Publishing.

Lindblad, & Lundén. (2000). *Ideella föreningar: skatt, ekonomi & juridik*. 4:e uppl. Näsviken: Björn Lundén information, cop. 2000

Lundahl, U. & Skärvad, P-H. (1999). *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, S. (1999). *Redovisningens normer och normbildare*. Lund: Studentlitteratur.

Proposition 1975:104, ”Om Bokföringslag m.m.”

Riksidrottsförbundet: Organisationschema. [Elektronisk] Tillgänglig: <<http://www.rf.se/t3.asp?p=14554>> (2004-01-12)

Samuelsson, K. (1978). *Företaget och dess relationer- Ekonomi och Politik*. 3:e uppl. Malmö: LiberLäromedel.

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2000). *Research Methods for Business Students*. UK: Pearson Education Ltd

Sjöholm, Göran. (1994). *Redovisningsmått vid bolagisering*. Stockholm: Graphic Systems

Smith, Dag. (2000). *Redovisningens Språk*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

SOU 1996:157 Slutbetänkande från Redovisningskommittén,
Justitiedepartementet, Stockholm

Svenning, Conny. (1997). *Metodboken*. 2.a uppl. Lorentz Förlag.

Svensson, Birgitta. (2000). *Redovisningsinformation för kreditbeslut*. Uppsala:
Universitetstryckeriet.

Thorell, Per. (1999). *Företagens redovisning*. 3:e uppl. Uppsala: Iustus Förlag.

Torkelsson, H. (1995). Ideella organisationers årsredovisningar- erfarenheter från
praktiken. *Balans*, 2, 32-36.

Törning, Eva. (2003) God redovisningssed i insamlingsorganisationer.
Agenda-ÖhrlingpricewaterhouseCoopers, nr 2, 10-11

Wendleby, M. (2002). Bokföring i ideella föreningar. *Balans*, 2, s38-41.

Wijkström, Filip & Lundström, Tommy. (2002) *Den ideella sektorn:
organsiationerna i det civila samhället*. Stockholm: Sober.

Årsredovisningar (2002). Svenska Bilsportsförbundet, Svenska
Friidrottsförbundet, Svenska Fotbollsförbundet, Svenska Ridsportförbundet,
Svenska badmintonförbundet, Svenska Simförbundet, Svenska
Bordtennisförbundet, Riksidrottsförbundet.

Årsredovisningslagen (ÅRL 1995:1554)

BILAGA 1

Malmö 2003-12-11

Hej!

”Vilka attityder har Ni till idrottssektorns årsredovisningar och hur uppfattar Ni kopplingen, i årsredovisningen, mellan måluppfyllelse och resultat?”

Detta är några av de frågor som vi vill undersöka i vår magisteruppsats i redovisning vid Lunds Universitet. Vi som arbetar med denna uppsats heter Sofia Bengtsson, Peter Bergh och Johan Bladh.

Vi har valt att undersöka idrottssektorns intressenter, det vill säga sponsorer, kreditgivare, medlemmar, stat o kommun samt journalister. När vi talar och ställer frågor om idrottssektorn och dess årsredovisning gäller det för Er att svara i egenskap av xxxxx. Bland dessa intressentgrupper har vi gjort slumpmässiga urval och Ni är en av de utvalda. **Att just Ni medverkar är viktigt, eftersom varje svar som uteblir försämrar undersökningens tillförlitlighet.** Vi är medvetna om att Er tid är dyrbar, varför enkäten bara tar någon minut att besvara.

Era svar kommer att databehandlas och presenteras som siffror i tabeller. Varken vi eller någon utomstående kommer att kunna utläsa enskilda svar.

För att underlätta för Er har vi lagt upp enkäten på en hemsida. Vi ber Er fylla i Er tilldelade personliga kod överst på enkäten, för att underlätta vår administration. Koden finner ni nedan.

Er personliga kod: **XX**

För att besvara **enkäten** tryck på följande länk:

<http://d186745.u33.surftown.se>

När ni fyllt i enkäten tryck på Skicka.

Vi har begränsad tid och är därför tacksamma för svar senast 20 december.

Resultaten från undersökningen kommer att presenteras i vår uppsats som Ni kommer att kunna finna på Lunds Ekonomiska Bibliotek, www.lub.lu.se

Om ni har några frågor eller funderingar, hör gärna av er till oss:

Mail: ideellaforeningar@hotmail.com alt. Tel 0708-350632 (Johan)

Eller kontakta vår handledare, Jörgen Carlsson:

Mail: jorgen.carlsson@fek.lu.se alt. Tel 046-2224667

Tack på förhand!

Vänliga Hälsningar

Sofia, Peter & Johan

BILAGA 2

FRÅGEFORMULÄR

Den nya bokföringslagen som trädde i kraft den 1 januari 2001 innebar att årsredovisning skall upprättas av större ideella föreningar. Ett av redovisningens syfte är att tillgodose olika intressenters informationsbehov. Vi är intresserade av att undersöka användningen av och attityder till årsredovisningar bland idrottssektorns intressenter och därför vill vi ha svar på följande frågor:

Skriv in Er personliga kod som Ni erhöll i mailet:

Fråga 1

Använder Ni idrottssektorns årsredovisningar som informationskälla?

JA NEJ

Om Ja, gå vidare till fråga 3

Fråga 2

Om Ni **INTE** använder årsredovisningar som informationskälla, Varför inte?

- Har ingen vetskap om att föreningar/förbund upprättar årsredovisning
- Den information som ges i årsredovisningen är otillräcklig
- Svårtolkad information
- Hämtar information från andra källor
- Årsredovisningar är irrelevanta, d.v.s. har ingen nytta av dem

Annat:

Om Ni har svarat på fråga 2, gå vidare till fråga 5

Fråga 3

Till vad använder Ni främst idrottssektorns årsredovisningar?

- Som kontrollverktyg, d.v.s. för att kontrollera att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt efter mål och visioner
- Som allmän informationskälla
- För ekonomisk uppföljning, d.v.s. för att se verksamhetens ekonomiska ställning

Annat:

Fråga 4

Är Ni nöjda med informationen som ges i årsredovisningen?

- Ja, lagstadgad del (d.v.s. resultaträkning, balansräkning, notförteckning och förvaltningsberättelse)
- Ja, frivillig del (d.v.s. resterade del av årsredovisningen, ex. verksamhetsberättelse och statistik)
- Ja, båda delarna
- Nej, inte nöjd med någon av delarna

Målen i idrottssektorn är inte i första hand ekonomiska eftersom idrottssektorn består av ideella föreningar, men trots det måste resultat- och balansräkning upprättas i likhet med vinstdrivande företag. Därför ställer vi följande frågor:

Fråga 5

Kan Ni se att årsredovisningen beskriver hur verksamhetens mål har uppfyllts under året?

- JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 6

Kan Ni i årsredovisningen se en koppling mellan verksamhetens måluppfyllelse och redovisat resultat?

- JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 7

Tycker Ni att det är av betydelse att denna koppling ges i årsredovisningen?

- JA NEJ Ingen uppfattning

Om nej eller ingen uppfattning på fråga 7, gå vidare till fråga 9.

Fråga 8

Om ja på fråga 7, hur hade ni helst sett att denna koppling blev presenterad i årsredovisningen?

- Diagram
- Separat textförklaring
- Tydliga nothänvisningar från resultat- och balansräkning
- Nyckeltal

Annat:

Fråga 9

Har ni några egna tankar om hur kopplingen mellan måluppfyllelse och resultat skulle kunna redovisas för att göra årsredovisningar i idrottssektorn mer användbara för Er?

Beskriv gärna:

Ideella föreningar skall generera service i någon form och inte i första hand öka det egna kapitalet genom årliga vinster. Dock är det viktigt att det egna kapitalet är i balans så att verksamhetens mål kan bli uppfyllda även i framtiden. Därför vill vi ha svar på följande frågor:

Fråga 10

Kan Ni i årsredovisningar se nyckeltal som är kopplade till det egna kapitalet, såsom exempelvis soliditet (andel eget kapital)?

JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 11

Kan Ni i årsredovisningar se en förklaring till det egna kapitalets storlek?

JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 12

Kan Ni i årsredovisningar se hur det egna kapitalet skall utvecklas över tiden?

JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 13

Tycker Ni att det är av betydelse att storleken på det egna kapitalet förklaras i årsredovisningen?

JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 14

Tycker Ni att det är av betydelse att en beskrivning av hur det egna kapitelet skall utvecklas över tiden presenteras i årsredovisningen?

JA NEJ Ingen uppfattning

Fråga 15

Skriv gärna era egna funderingar kring årsredovisningar i idrottssektorn och om vår undersökning.

Om ni vill ha information om undersökningens resultat fyll i era uppgifter nedan.

Om ni inte vill ha information om resultatet välj endast SKICKA nedan.

När ni har tryckt på skicka öppnas ett nytt fönster som bekräftar att Ni skickat formuläret till oss, därefter kan ni stänga ned fönstret.

Tack för Er medverkan!

Sofia, Peter & Johan